Charles Gordon
som Christen og Soldat.

En biografisk Skildring.

Efter:
»Chinese Gordon«, »The Life and Work
of General Gordon at Gravesend«, »The Hero sacrificed« og
»Charles Gordon, a Sketch«

ved

Kirsten D. Hansen.

Bergen.
Ed. B. Giertsens Forlag.
1885.

Indledning.

Denne Bog vilde have Interesse for mange, selv om dens Hensigt kun var at give en Skildring af Charles Gordons vexlende og glimrende Bedrifter og at synge hans Pris.

Dette er imidlertid ikke dens eneste Formaal. Vor Frelsers Historie er bleven optegnet for at give Verden et Exempel paa et fuldkomment Menneskeliv. Dette Exempel har Charles Gordon fulgt — vi tør næsten sige, saa nøie som nogen dødelig formaar det. At skildre en saadan Mands Liv er derfor det samme som at stille hans Handlinger i et Lys, der kan tjene som Ledestjerne for andre — og i denne Hensigt er det, vi her fremstiller hans Historie for Verden.

Hans eneste Maal i Livet var at gjøre sin Pligt. Efter Berømmelse tragtede han aldrig, og dog var hans Ry saa stort, at hans Navn blandt tre Verdensdeles Folkeslag saa at sige er kjendt i hvert et Hjem. Skjønt han var sig bevidst at eie den Kraft, som flyder af et urokkeligt Forsæt, gjorde han ikke Fordring paa nogen Ære for sin egen Del. Ingen Krigsbedrift ansaa han, som om den skyldtes hans egen Tapperhed, ingen over-

vunden Fare gav ham Anledning til at prise sit eget Mod, ingen Seier tilskrev han sin egen Dygtighed. Sine Triumfer betragtede han ikke som vedkommende sin Person, men en høiere Sag, hvis Redskab han var, og hvis Banner han bar.

I alle Livsstillinger findes der Mennesker, der har sat sig til Maal at leve for sine Medskabninger. Exempler paa Selvopofrelse lyser i store Træk gjennem Historiens Bøger, det være sig paa det religiøse, krigerske eller borgerlige Livs Omraade; — men kun faa har havt det i sin Magt at gjennemføre sine Principer saa konsekvent under de vanskeligste Forhold, at være ligesaa mild i Strid som i Fred; at overvinde saa mange, at fordømme saa faa; at tage imod saa lidet, at give saa meget. Han kan med Sandhed kaldes en „Erobrer uden Sværd". Han var en ægte Discipel af den guddommelige Mester, en helstøbt Kristen i Tanke, Ord og Handling. Sjelden er det visselig, at træffe paa en Mand saa fuldstændig blottet for personlig Ærgjerrighed, at han kun tager imod de høie Hverv, som tilbydes ham, naar han derved kan tjene Menneskehedens Sag. Men en saadan Mand var Charles Gordon.

Første Afsnit.

Opróret i Kina.

Gordon er født den 28. Januar 1833 i Woolwich. Hans Familie er af skotsk Oprindelse og har fulgt den militære Løbebane gjennem flere Generationer. I Peter den Stores Sold var der en General Gordon, som i et raat og barbarisk Samfund udmærkede sig ved sine rene Sæder, og hvis Yndlingsforfatter var Thomas á Kempis. Charles Gordon var den fjerde Søn i en Flok af elleve Søskende, fem Gutter og sex Piger. Hans Fader var Generalløitnant i Artilleriet og i mange Henseender en ualmindelig Mand, hvis Minde vil leve længe blandt hans undergivne og paarørende. Han var Militær med Liv og Sjæl og veg aldrig en Haarsbred fra „Ærens Love", men var, ligesom sin berømte Søn, mindre skikket til at adlyde end til at befale. At kjede sig i hans Selskab var en Umulighed; det muntre Glimt i hans klare blaa Øine var uimodstaaeligt, og han besad et uudtømmeligt Fond af Humor. Hans Hustru tilhørte ligeledes en bekjendt Slægt. Hun havde en stærk, opofrende Sjæl og bevarede sin Sindsro selv under de største Prøvelser. Under Krimkrigen havde hun tre Sønner og adskillige

Slægtninge i Felten, men holdt sig tappert oppe og var virksom den ganske Dag saavel for de hjemmeværende som fraværende. Begge Ægtefæller var ilive, da Sønnen Charles vandt sine Laurbær i Kina; men den gamle Fader kunde aldrig ret forsone sig med, at han var traadt i udenlandsk Tjeneste istedetfor at tjene sammen med Mænd af sin egen Race og Tro.

Som Gut var Charles Gordon ikke stærk af Helbred, hvilket maaske for en Del var Grunden til, at han paa Kadetskolen i Woolwich ikke i nogen Retning udmærkede sig. Ja, han maatte endog ved en vis Anledning tage imod en Irettesættelse med det Tillæg, at der „aldrig vilde blive nogen Officer af ham", — hvilket bragte ham til i ungdommelig Opbrusning at rive sine Epauletter af og kaste dem for sin overordnedes Fødder. Han tog dog en ret god Officersexamen og fik kort efter Ansættelse i Ingeniørbrigaden. Dette var i Krimkrigens Tid, og efter et Aars Forløb blev han beordret til Krim, hvor han tog virksom Del i Opførelsen af nye Batterier i de mest fremskudte Løbegrave. Hans private Breve fra denne Tid viser, med hvilken Interesse han omfattede sin Stilling lige til de mindste Detaljer. Flere af hans Udtalelser vidner tillige om, at hans Sind allerede i denne unge Alder havde taget den alvorlige, kristelige Retning, som var et Særkjende for ham i hele hans følgende Liv. Saaledes skriver han om en Kaptein Craigie, som blev dræbt af en Splint af en fiendtlig Bombe: „Det glæder mig at kunne sige, at Craigie var en alvorlig Mand. Bomben sprang ovenover hans Hoved og rammede ham i Ryggen, tilfældigvis, som man kalder det, og han

døde øieblikkelig." De udhævede Ord er værd at lægge Mærke til, idet deri ligger, at han for sin Person allerede dengang nærede den Tro, som altid mere befæstedes hos ham, nemlig at alle Ting er bestikkede af Gud. — I et andet Brev ytrer han: „Vi lider stor Mangel paa nidkjære Sjælesørgere; jeg ved ikke af nogen her, hvis Gjerning blandt Soldaterne er baaret af virkelig Interesse." Om den engelske Hærs Overstbefalende, Lord Raglan's Død skriver han: „Sorgen over ham er almindelig, thi det var saadan velvillig Mand. Det gjør mig oprigtig ondt for ham; han har anvendt sit hele Liv i sit Fædrelands Tjeneste. Jeg haaber, han var beredt til at dø; men jeg ved det ikke."

Følgende karakteristiske Træk er kommen til vor Kundskab paa anden Haand, idet Gordon selv aldrig fremdrog, hvad der kunde tjene til hans egen Ros: „Da han en Dag gik sin Runde i Løbegravene, blev han opmærksom paa en heftig Ordstrid mellem en Korporal og en Skansegraver. Han forhørte sig om Aarsagen, hvilken var den, at medens Folkene var beskjeftigede med at anbringe nye Skansekurve i Batterierne, havde Korporalen befalet Skansegraveren at stige op paa Brystværnet, hvor han var udsat for Fiendens Ild, medens han selv, beskyttet af Brystværnet, rakte Kurvene op til ham. Efter denne Forklaring sprang Gordon øieblikkelig op paa Brystværnet, idet han befalede Korporalen at følge sig og Skansegraveren at række dem Kurvene. Da Arbeidet var tilendebragt under Russernes Ild, vendte Gordon sig til Korporalen og sagde: „Befal aldrig en Mand at gjøre noget, som du er bange for at gjøre selv."

Om Russerens Romning af Sebastopol skriver han: „Natten til den 8. Septbr. hørte jeg nogle forfærdelige Explosioner, og da jeg Kl. 4 næste Morgen gik ned i Løbegravene, saa jeg et prægtigt Syn. Hele Sebastopol stod i Luer, og voldsomme Explosioner fandt Sted med Mellemrum, medens den opgaaende Sols Straaler var af forunderlig Virkning. Russerne var i Begreb med at forlade Byen og passerede just over Broen; alle Trebækkere var borede isænk, saa at kun Dampskibene var igjen. Mangfoldige Tons Krudt maa være bleven sprengt i Luften. Ved Kl. 8 fik jeg Ordre til at paabegynde en Plan over Fæstningsværkerne, i hvilken Hensigt jeg gik ned til Redan, hvor jeg mødtes af et skrækkeligt Syn. Man holdt paa at begrave de døde — Russere og Englændere om hverandre — i een Grav, medens Præsten læste Guds Ord over dem." — — — — — Følgende Vidnesbyrd af Oberst Chesney vil læses med Interesse: „Gordon gjorde sit første Bekjendtskab med Feltlivet i Krimkrigens strenge Skole. I sin beskedne Stilling som Subaltern-Officer tiltrak han sig sine overordnedes Opmærksomhed, ikke blot ved sin Energi og Iver i Tjenesten, men tillige ved de særegne militære Anlæg, han udviste; saaledes erhvervede han sig f. Ex. en grundigere personlig Kundskab om Fiendens Bevægelser, end nogen anden Officer opnaaede. Vi pleiede at sende ham, naar det gjaldt at faa Underretning om, hvorvidt Russerne foretog nogen nye Manøvre." —

Efter Krimkrigens Slutning tilbragte Gordon i Egenskab af Ingeniør endel Aar i Bessarabien, Armenien og Kaukasus. I 1860 sendtes han til Kina, hvor en fransk-

engelsk Expedition dengang opererede mod Kineserne, som havde fanget og grusomt mishandlet endel høitstaaende Englændere med Eskorte. For at hævne denne Skjændselsdaad marscherede de allierede mod Peking og omringede Staden. Gordon tog Del i Operationerne og var tilstede ved Plyndringen og Opbrændelsen af det saakaldte Sommerpalads. Om denne Episode skriver han saaledes:

„Vi havde truffet enhver Forberedelse til at storme Byen i Tilfælde af, at Kineserne skulde vægre sig ved at aabne Portene, naar den fastsatte Frist var ude. Dette skede imidlertid ikke, saa at vort Arbeide var spildt Umage. Vi drog ind i Staden uden Modstand, men til Straf for den Grusomhed, hvormed vore Landsmænd var blevne behandlede under sin Indespærring i Sommerpaladset, gav Generalen Ordre til at ødelægge denne pragtfulde Bygning efter at have ladet opslaa Bekjendtgjørelser, der underrettede Indvaanerne om Grunden. Soldaterne fik først frie Hænder til at plyndre, og saa blev der sat Ild paa Huset. Det skar en i Hjertet at være Vidne til saadan Vandalisme, og det havde en høist demoraliserende Virkning paa Soldaterne. Alle som en var som afsindige af Plyndrelyst. Man kan ikke gjøre sig Ide om Udstrækningen af den Ødelæggelse, som fandt Sted. Bygningens Pragt spotter enhver Beskrivelse. Tronsalens Vægge var beklædte med Elfenben, udskaaret paa det kunstfærdigste. Der var uhyre Speile af alle Slags og Størrelser, Taffeluhre, Spilledaaser med Dukker paa, kostbart Porcelæn, Masser af brogede Silkestoffe, Broderier, o. s. v. og i det hele ligesaa megen Luxus som i Windsor. De franske ødelagde alt paa den mest hensyns-

løse Maade. — — — — Staffels de Norman, som arbeidede sammen med mig i Asien, var en af de ulykkelige Fanger. Det forlyder, at de blev bundne saa stramt om Haandledet, at Kjødet gik i Forraadnelse, og de døde under de største Kvaler."

Vi kommer nu til det Afsnit af Gordons Liv, der med en Gang gjorde ham berømt og skaffede ham det Tilnavn, hvorunder han i England var bedst kjendt, nemlig „Kineser-Gordon". Det vil imidlertid være nødvendigt først at give en kort Oversigt over Tilstanden i det umaadelige kinesiske Rige paa den Tid, da han blev kaldet til at spille en saa fremragende Rolle paa denne Skueplads.

Det saakaldte Taiping-Oprør var et Udslag af en Egoisme, som Verden sjelden har seet Mage til — af en enkelt Mands Egoisme, som, idet han benyttede sig af en paa tilfældige Omstændigheder grundet almindelig udbrudt Misfornøielse, drog Folk til sig i millionvis, indbildte dem, at de var en guddommelig Sags Bærere, og spredte Ødelæggelse, Ild og Hungersnød gjennem Landets hele Længde og Bredde.

Paa en Tid, da Provinsen Kwang-tung var hjemsøgt af Sørøvere, Banditter og hemmelige Foreninger, og de misfornøiede under Opiumskrigen i 1842 havde lært Brugen af Vaaben, fremstod der nemlig en Landsbyskolemester ved Navn Hung-tsue-schuen, der gav sig ud for at være inspireret — inspireret til at usurpere Dragens Throne. Nogle ansaa ham for gal; men da hans Stamme talte 20,000 Mand, og de Midler, han brugte for at vinde dem for sig, var mesterlig udtænkte, samlede han snart omkring sig en Skare Tilhængere, der ikke var

ulig en Armé. Han foregav at have Syner, at være en Hævnens og Frihedens Profet, de fattiges og undertryktes Forkjæmper. I 1851, da hans Hær var voxet til flere hundrede Tusinder, proklamerede han sig som den himmelske Konge, den store Freds Keiser. Derpaa marscherede han gjennem Kina, herjende Landet og øgende sine Legioner, hvor han drog frem. Sørøverne, som hjemsøgte Kwang-tungs Kyster, gik over til ham, ligesaa de ældste og mægtigste hemmelige Foreninger, og to fanatiske Kvinder bragte ham 4000 Krigere, som alle bøiede sig for hans Myndighed og antog hans Tro. Deres brogede Dragt, mangefarvede Bannere og Flag og lange, flagrende Haar gav disse Røverhorder et vildt, barbarisk Udseende, saa at de stilfærdige, glatragede Kinesere blev skrækslagne ved Synet af disse Uhyrer, som drog fra By til By, fra Provins til Provins, bevæbnede med Huggerter og Knive og ødelagde deres Rishøst og Gaardsprodukter. En Marsch paa henved 100 (norske) Mile førte hans uhyre Armé til Byen Nanking, som faldt og blev den himmelske Konges Hovedstad.

Her, under Porcelæntaarnets Skygge, omgav han sig med en kongelig Hofstat og gav alle dem af sine Slægtninge, som havde udmærket sig under Felttoget, Titel af Wang'er eller Krigerkonger, — foruden de Tilnavne, de allerede havde erhvervet sig, saasom „den gule Tiger“, „den enøiede Hund“ o. s. v. Disse Konger blev tilsidst saa talrige, at de talte flere Hundreder, og den store Freds Keiser saa sig omsider nødt til at ophøre med at forfremme flere af sine Tilhængere. Han udviklede inden kort Tid et Tyranni uden lige; saaledes var det en af hans

Fornøielser at spænde sine mange Hustruer og Medhustruer ihjel. Det forunderlige var, at Wang'erne, som alle var tapre Krigere, vedblev at vise Lydighed mod en, som aldrig betænkte sig paa at tage Livet af dem for den ubetydeligste Forseelse. Grunden maa søges deri, at de vedblev at tro paa hans guddommelige Sendelse. En af dem, som var af en ærgjerrigere Natur end de øvrige, dristede sig engang til at gjøre Pretensioner, idet han kaldte sig den Helligaand, hvilket øieblikkelig skaffede ham ud af Verden.

Lige indtil Aaret 1860 var denne uhyre Borgerkrig bleven ført alene mellem den himmelske Konges Tilhængere og den keiserlige Regjering. De keiserlige Hærføreres Taktik havde den hele Tid været at drive Oprørerne hen mod Kysten. Intet kunde være taabeligere; thi det var just til disses Fordel at blive drevne henimod de rige Kystbyer, som indeholdt tilstrækkeligt Krigsmateriale til at forsyne alle deres Armeer. Men selv efterat Regjeringen havde faaet Øinene op for sin Daarskab, holdt den alligevel fast ved sin Politik, idet den mente, at de forskrækkede Udlændinge i Kystbyerne vilde finde Midler til at forsvare Havnene, om kun for at redde sig selv og sine Eiendele. Dog, da Sagerne havde naaet et kritisk Punkt, udenat noget blev gjort, henvendte to høitstaaende kinesiske Embedsmænd sig til de allierede Magter, England og Frankrige, om Hjælp. Disse Landes Gesandter tog Sagen under Overveielse og besluttede ialfald at bistaa Autoriteterne i at beskytte Shanghai af den Grund, at Byen var en aaben Havn. Imidlertid var Byens rige Kjøbmænd, som man kunde vente, blevne opskræmte og

havde ved en Subskription skaffet Midler til at reise en Hær af udenlandske Tropper for at holde Fienden Stangen. Overbefalingen over denne overdroges til to amerikanske Officerer ved Navn Ward og Burgevine. Disse opererede en kort Tid med vexlende Held, tildels i Forening med de allierede Magter; men efterat Ward var falden og Burgevine afskediget for uredelig Færd, blev den britiske Regjering anmodet om at udnævne en Overbefalingsmand over Hæren. Byen Shanghai var paa dette Tidspunkt haardt truet af Oprørerne.

Generalguvernøren over Kiang-Provinserne var det moderne Kinas berømteste Soldat og Statsmand, Li-Hung-Chang, — den kinesiske Bismarck, som man senere har kaldt ham. Han var af Regjeringen bleven sendt til Shanghai som Byens Kommandant; men hverken han eller nogen anden Kineser var kompetent til at overtage Befalingen over Wards Eventyrere. Li havde altid været gunstig stemt for Europæerne og tog det kloge Skridt at anmode den engelske General Staveley om at sætte en britisk Officer paa den nu ledige Post. Denne behøvede ikke at lede længe efter den rette Mand. Hans Valg faldt paa den unge Gordon, som aldrig havde indehavt en lignende Stilling, men som fremfor nogen anden havde givet alle, som kjendte ham, Indtryk af sine store Evner. Da det fristende Tilbud blev gjort ham, havde han ingen Hast med at tage imod det, stolende paa Lykken, som saa mangen en før ham har gjort, men bad beskedent om Udsættelse, indtil han var færdig med den militære Opmaaling af Distriktet omkring Shanghai, som han just da var beskjæftiget med, idet han gik ud fra, at et nøie Kjend-

skab til Egnen vilde være ham til den største Nytte under Felttoget. Hans Andragende indvilgedes, og en Infanterikaptein ved Navn Holland overtog midlertidig Kommandoen.

Kaptein Holland havde en god Portion Selvtillid, og med en blandet Styrke paa 2,500 Mand af forskjellig Bevæbning, to Stykker svært Skyts og en keiserlig Brigade paa 5,000 Mand, skred han øieblikkelig til at beleire den befæstede Stad Taitsan. Han stolede udelukkende paa, hvad han havde ladet sig fortælle om Beskaffenheden af Fæstningsværkerne. Man havde forsikret ham om, at Byen var omgivet af en tør Grøft, hvilken imidlertid viste sig at være en 30 m. bred Fæstningsgrav, den han ingen Midler havde til at komme over. Det lykkedes ham at skyde Bresche i Muren; men den Stige af Bambusrør, hvorpaa Beleirerne søgte at komme over Graven, gik itu, og de blev drevne tilbage under en morderisk Ild fra Murene. Tre hundrede Mand og fire udenlandske Officerer blev dræbte og saarede, og de to 32-pundige Kanoner blev siddende fast i Dyndet og maatte lades i Stikken.

Dette var en Triumf for Taipingerne, og hvad de tænkte om „de udenlandske Djævles" Krigskunst fremgaar af følgende Beretning om Affæren, forfattet af en af deres fornemste Wangs:

„O, hvor vi lo Angrebsdagens Morgen, da Fienden rykkede nærmere og nærmere hen til Graven uden at have ført med sig Broer for at komme over! Hvor vi lo, da vi saa den Stige, de havde lagt over, bøie sig mere og mere under deres Vægt og endelig falde ned i

Graven! „Hvad for en General er dette?“ udbrød vor Anfører, „som sender Mænd for at storme en Stad uden først at undersøge, om den er omgivet af en Fæstningsgrav?“ „Og hvad for en General er det“, raabte en anden, „som lader en Stormkolonne rykke frem uden Broer? Se, o Høvding, paa disse ulykkelige!“

Saaledes lo og spøgte vi, idet vi saa Tartarens Slaver gaa sin Undergang imøde. Da raabte vor Anfører: „Staar op, o I den evige Freds Arvinger! Reiser eder og jager disse Smaadjævle bort fra vort Land!“ Og vi reiste os paa hans Ord som én Mand. Raabet om „Blod“ var i vor Mund, og af Tørst efter Blod fortæredes vi. Ud drog vi mod de „altid seierrige“ Tropper, og se! de veg i samme Stund, de saa os svinge vore Spyd. Mange flygtede, idet de i sit Hastverk kastede sine Vaaben fra sig; sin Ammunition og sine Gehæng kastede de ogsaa paa Jorden i sin Frygt. Vi takker den engelske Høvding for de 32-pundige Kanoner, han har foræret os; vi vil gjemme dem som et Minde om vor Seier og opstille dem paa vore Volde som en Advarsel til de Sung-Kiangske Soldater mod at angribe os i vore befæstede Stæder. Dog vil jeg være sanddru og retfærdig. Mange af Sung-Kiangs Mænd kjæmpede tappert og deres Officerer som Helte. De forsøgte at bortføre sine to Kanoner, men kunde ikke udholde vor Ild. Stor Forundring vakte hos os den engelske Høvdings Færd. Kan I tro det, o Undersaatter af den himmelske Konge: — han bortførte først de smaa Kanoner istedetfor at lade dem blive igjen tilsidst for at dække Bortførelsen af de store. Overraskede blev vi ogsaa ved

at se ham gaa i Spidsen for Tilbagetoget. Vi ved, at dette er de djævelske Mandariners Vis; men vi troede, at engelske Officerer altid stillede sig paa den farligste Post. Vi troede forsandt, at han selv vilde have dannet Bagtroppen istedetfor at overlade dette til sin Næstkommanderende. — — — Ogsaa vi har disciplinerede Tropper; ogsaa vi har europæiske Skydevaaben, som de Djævle fik fornemme til sin Skade. De har faaet føle vor Magt, de har erfaret vor Arms Styrke. Lad dem holde sig rolige i Sung-Kiang."

Dette Nederlag — den største Triumf, Taipingerne endnu havde opnaaet — viste, at den saakaldte „altid seierrige Hær" fremdeles manglede en Anfører. Men nu overtog Gordon Kommandoen, og fra dette Oieblik havde den en Anfører, der bragte den til at bære sit Navn med rette.

„Jeg er bange for, du ikke vil synes om, at jeg har paataget mig at være Anfører for den Sung-Kiangske Hær og nu er en Mandarin", skriver han til sin Moder. „Jeg har imidlertid ikke handlet uden Overveielse. Det synes mig en menneskekjærlig Opgave at undertrykke dette Oprør, og jeg tror ogsaa, at det vil bidrage til at give Civilisationen mere Indgang i Kina. Jeg har dit Portræt staaende foran mig, og du og Fader kan være forvissede om, at jeg vil komme hjem, saasnart min Gjerning her er tilendebragt."

Stemningen i den „altid seierrige Hær" var afgjort for først og fremst at hævne Nederlaget ved Taitsan. Men Gordon hørte ikke paa det Ore. Hans Plan gik ud paa at ramme Oprøret i selve Hjertet, og han var

skarpsindig nok til at indse, at han ved hurtig at forandre Taktik og rette pludselige Slag mod de Punkter, hvor man mindst ventede ham, vilde tvinge Oprørerne til at antage Defensiven og berøve dem baade Lyst og Mod til at forulempe Shanghai eller true de keiserlige Havne.

Følgelig varede det ikke mange Dage, inden han dampede gjennem Mundingen af Yangtze op mod Byen Fushan, som var falden i Oprørernes Hænder. En keiserlig Styrke havde forskanset sig i Nærheden, og under Bedækning af denne landede han uhindret, skjønt en stærk Afdeling af Taipinger iagttog hans Manøvre i aaben Mark. Han stormede Byen efter tre Timers Bombardement, og dens Indtagelse var af Vigtighed, forbi den beherskede Floden op til Changu, en loyal By et Stykke inde i Landet, som var haardt truet af Taipingerne. Gordon tabte ingen Tid, inden han kom den til Undsætning, og dens talrige Befolkning, betydelig øget af Flygtninge fra de omliggende Landsbyer, modtog ham med den største Jubel. „Byens Kommandant var en Mand paa omkring 35 Aar", skriver Gordon; „meget intelligent og iført en pragtfuld Dragt af Silke med store ægte Perler i Huen, — men formelig udmagret af Ængstelse og Bekymring. Han var saa overmaade glad over mit Komme og gned sin Hage mod min paa det voldsomste, idet han beklagede ikke at kunne give mig nogen Foræring, hvilket jeg dog sagde ham, ikke var Skik og Brug hos os." — Den unge General efterlod tre hundrede Mand til at besætte Palisaderne og vendte derpaa tilbage til sit Hovedkvarter i Sung-Kiang.

Da Gordon overtog Befalingen over den lille Hær,

fandt han Disciplinen overordentlig slet. Dette fik han næsten øieblikkelig rettet paa; han besad i sjelden Grad Evnen til at vinde baade Kjærlighed og Lydighed af sine undergivne. Derpaa gav han sig til at organisere Hæren efter engelsk Mønster, og hans første Skridt i den Retning var at indføre et ordentligt Lønningssystem og afskaffe den hidtil existerende afskyelige Praxis at lønne Tropperne paa den Maade, at de efter en vunden Seier fik Tilladelse til at plyndre. Gordon indsaa strax, at det var en Umulighed at hævde Moralens Love i Hæren under saadanne Omstændigheder.

Hans Styrke bestod af 3—4000 Mand, af hvilke alle de menige var Kinesere, medens samtlige Officerer var Udlændinge — Englændere, Amerikanere, Tyskere, Franskmænd og Spaniere, i Regelen tapre, praktiske Mænd, men meget tilbøielige til indbyrdes Klammeri.

Da Gordon fandt, at hans Hær var taalelig indexerceret og ekviperet, var han rede til atter at drage i Felten, støttet af en Flotille Dampskibe og kinesiske Kanonbaade. Taitsan, Quinsan og Soochow var tre af Oprørernes Hovedpunkter. Gordon gjorde Begyndelsen med at angribe den førstnævnte By. Dette var et dristigt og farefuldt Foretagende. Staden havde en Garnison paa 10,000 Mand, af hvilke 2000 var udvalgte Tropper, medens adskillige franske, engelske og amerikanske Overløbere tjente som Artillerister. Gordon selv havde kun 3000 Mand, men det brød han sig ikke om. Han traf sine Forholdsregler med saadan Klogskab, at Staden blev indtagen efter en kort, men blodig og fortvivlet Kamp. Fienden flygtede tilsidst i saadan Forvirring, at de tram-

pede hverandre ihjel i sit Hastværk, for at slippe væk. Syv Mand, som senerehen blev fangne af de keiserlige Tropper, blev dømte til at lide en langsom og vanærende Død, idet de før Henrettelsen blev bundne og stillede offentlig tilskue i fem Timer med Pile stukne gjennem Huden i forskjellige Dele af Legemet og et Stykke af Huden flaaet af den ene Arm. Som Undskyldning for denne Grusomhed blev det anført, at de syv havde gjort sig skyldig i Forræderi, og at deres Straf efter kinesiske Begreber var overordentlig mild.

Det var neppe at vente, at Indførelsen af engelsk Disciplin i en kinesisk Armé, kommanderet af Officerer af saa forskjellig Nationalitet, med en Gang kunde lykkes, skjønt Gordon altid tilsidst gjennemførte, hvad han havde foresat sig. Hans Soldater havde ikke kunnet afholde sig fra at plyndre efter Indtagelsen af Taitsan; men det var neppe den rette Tid at straffe dem i samme Øieblik, de havde hjulpet ham til at vinde en saa glimrende Seier. Straffede blev de alligevel ved at maatte marschere mod Quinsan, inden de havde faaet Anledning til at afhænde sit Bytte. Quinsan var af den største Betydning i strategisk Henseende, idet dens Indtagelse ikke alene vilde sætte Gordon istand til at holde, hvad han allerede havde erobret, men tillige give ham Nøglen til Soochow, og hvis denne By faldt, vilde Halvdelen af Oprørernes Distrikt atter være i den keiserlige Regjerings Hænder. Af Udseende var Byen som en ensom Høi, omgiven af Mure, med en Pagode paa Toppen, medens en aaben Slette udstrakte sig foran den. Enhver af Angriberens Manøvre kunde tydelig sees, og Anbringelse af et Par Kanoner

paa Høiens Yderpunkter vilde have gjort den til en formelig Fæstning. Endvidere omgaves Byen af en over 40 m. bred Grav og havde en Garnison paa 12,000 Mand.

Gordon var imidlertid ikke længe om at opdage, at Quinsan trods sin fortrinlige Beliggenhed havde et svagt Punkt. Dette gav ham Ideen til en Operationsplan, som hurtig hidførte Byens Fald. Han saa nemlig, at den eneste Vei mellem Quinsan og Soochow — hvilke Byer var absolut afhængige af hinanden — gik mellem en Indsø og en Række Smaabugter, og kom strax til den Slutning, at han ved at manøvrere med et Krigsskib vilde kunne afskjære al Forbindelse. Følgelig sendte han, efterat han havde omringet Staden med sin egen Styrke og 7000 keiserlige for at hindre Fienden i at trække sig tilbage til Changu, som han holdt besat i nord, eller til Soochow langs den smale Landevei, som førte derhen, Bud efter sin lille Dampbaad „Hysson", hvis Kanoner var beskyttede af Panserplader.

Damperen drog ud i Dagbrækningen med 300 udvalgte Skarpskyttere af det disciplinerede Korps, ledsaget af Felt-Artilleri i Baade og omkring femti smaa Kanonbaade med store, hvide Seil og brogede Flag. Ved at rekognoscere Omegnen fandt han, at Veien kunde skjæres ved Chunye, en Landsby en Mils Vei fra Quinsan og Nøglen til Staden. For at naa dette Punkt maatte han gjøre en Omvei paa tre Mil tilvands gjennem et af Fienden okkuperet Distrikt. Dette udførte han imidlertid uden Vanskelighed, og Oprørernes Garnison i Chunyes Palisader overraskedes og toges tilfange, uden

at Gordon mistede en eneste Mand. Han efterlod nu sine 300 Skarpskyttere i Chunye, medens hans Hovedstyrke bevogtede Quinsans østlige Port, og sendte „Hysson", kun bemandet med dens vel bevæbnede Besætning, kommanderet af Kaptein Davidson, en særdeles dygtig og erfaren Amerikaner, afsted for at udspeide Egnen i Retning af Soochow. Davidson var ikke kommen langt, inden han stødte paa en stor Afdeling Taipinger, som kom marscherende for at forstærke Besætningen i Quinsan, lidet anende, at de vilde møde en Fiende ved disse ensomme Søer.

Damperen fyrede paa dem med morderisk Virkning, saa de ikke havde andet Valg end at trække sig tilbage langs Kanalen, som Gordon nu var Herre over. Damperen gjorde Jagt paa den flygtende Masse, som blev trykket sammen paa denne eneste Vei under en forfærdelig Forvirring, der steg til det yderste, da den retirerende Afdeling stødte sammen med en ny Forstærkning, som var paa Veien til Quinsan, og i hvilken den blev saa haabløst indviklet, at den hele Masse var fuldstændig prisgiven Damperen. Paa begge Sider af Kanalen havde Taipingerne opført Palisader saavelsom stærke Stenforter, som imidlertid alle rømmedes, efterat „Hysson" havde affyret et Par Skud, og Flygtningerne blev forfulgte. Paa denne Maade blev alle de befæstede Punkter gjort uskadelige, og Gordon dampede lige op under Soochows Mure. Dette var et af Felttogets dristigste og heldigste Manøvre, og fra nu af var Gordons Navn en Skræk for den store Freds Fyrster. Dampskibet vendte tilbage om Natten og naaede Chunye Kl. 3 om Morgenen. Det traf der 300 Skarpskyttere i en Tilstand af stor Forskrækkelse, idet Quin-

sans Garnison just prøvede paa at slippe bort ad Landeveien til Soochow. „Hysson" blev nu atter ført i Ilden og drev de af panisk Frygt slagne Taipinger op mod Stadens Mure, hvorfra de omsider trak sig tilbage under stort Mandefald. Deres Antal var saa stort, at om de havde været godt anførte, vilde de kunne have feiet den „altid seierrige Hær" bort fra Jordens Overflade. Bombardementet fortsattes en Tidlang, hvorpaa Gordons ved Østporten stationerede Styrke uden Modstand drog ind i Byen.

Under denne Række Træfninger kunde det Antal Taipinger, med hvilke Gordons Folk havde havt at gjøre, ikke have været under 15,000. Af disse blev 5,000 enten skudte eller omkom ved at drukne, eller de blev bagefter myrdede af Landsbybeboerne, som havde lidt den grusomste Behandling af dem og nu reiste sig mod dem en masse. Gordon havde overfor de keiserlige Tropper opstillet den Betingelse, at Fangerne ikke skulde pines eller halshugges, men behandles, som om de havde overgivet sig til en britisk Officer. Virkningen heraf var at forvandle Fiender til Venner og øge de disciplinerede Troppers Tal, idet 700 af Fangerne traadte ind i den altid seierrige Hærs Geleder.

„Min Okkupation af denne By", skriver Gordon efter Quinsans Indtagelse, „sætter Regjeringen istand til at beskytte et uhyre Distrikt, rigt paa Korn o. s. v., og Omegnens Befolkning er saa taknemmelig for sin Befrielse, at det er en sand Fornøielse. — Soochows Indvaanere har sendt sine Hustruer og sit rørlige Gods til Indsøerne bagenfor denne By; men jeg tænker, de vil blive for-

færdede, naar de faar Øie paa vore tre Dampere, hvilket forhaabentlig snart vil ske. Oprørernes Rædsel for Dampskibe er meget stor; de kan ikke forklare sig deres Piben. Overløbere har fortalt os, hvorledes der blev udstedt en Proklamation om, at man skulde sprænge „Hysson“ i Luften ved at anbringe Krudt under den. Men Spørgsmaalet var: Hvem skulde gjøre det? — og det fandt ingen Besvarelse. — — — Gid jeg kunde sende eder nogle af de mange kinesiske Lykønskningsskrivelser, jeg faar; enkelte af dem er meget eiendommelige, men forstandig skrevne.“

Gordon havde med en ægte Hærførers Instinkt indseet, at Quinsan var Nøglen til hans fremtidige militære Operationer og besluttede at forlægge sit Hovedkvarter fra Sung-Kiang til denne By. Men denne Plan fandt ikke Anklang hos den mere selvraadige Del af Hæren, og der opstod et Mytteri, hvorom Gordon blev underrettet i en skreven Proklamation. Han følte sig forvisset om, at Underofficerene stod bagved Affæren, hvorfor han kaldte disse for sig og spurgte, hvem der var Forfatter af hin Proklamation. De erklærede alle at være uvidende derom. Gordon sagde dem da med rolig Bestemthed, at hver femte Mand vilde blive skudt, hvilken Underretning de modtog med lydelig Stønnen. Gordon opgjorde imidlertid hos sig selv, at den Mand, som stønnede voldsomst og lydeligst, maatte være Ophavsmanden. Dette var en Korporal. Gordon nærmede sig ham, drog ham ud af Geledet med egen Haand og befalede to af de hosstaaende Infanterister at skyde ham ned paa Stedet. Hans Ordre blev øieblikkelig adlydt. Gordon gav derpaa de øvrige

en Times Arrest med de Ord, at hvis de ikke inden den Tid navngav Anstifteren og lovede Lydighed, vilde hver femte Mand af dem blive skudt. Dette bragte dem til at gaa i sig selv; men det viste sig, at Gordon allerede havde ladet Anstifteren faa sin Ret; thi dette var ingen anden end den høirøstede Korporal.

Vanskeligheder af denne Art var ikke de eneste, den unge Anfører paa denne Tid havde at kjæmpe med. Saa=ledes havde han i General Ching, som kommanderede de keiserlige Tropper, en Allieret, som det ikke var let at komme tilrette med, og som voldte ham adskillige Ube=hageligheder. Fremdeles var flere af hans Officerer mis=fornøiede med, at han insisterede paa Overholdelsen af streng Disciplin, og hans Tropper, fordi han negtede at tilfredsstille deres Hang til Plyndring.

Indtagelsen af Soochow, Provinsens Hovedstad, var det næste, som forestod. Der herskede mange af=vigende Meninger om Angrebsmaaden blandt de keiserlige Officerer; men Gordon havde sin egen Mening og nølede ikke med at handle derefter. Byen ligger ved den store Kanal og er, som Midtpunktet for et fortrinligt Vand=system, tilgjængelig fra alle Kanter tilvands. Følgelig besluttede Gordon at angribe den fra alle Kanter til=vands, at afskjære den fra al mulig Hjælp og gjøre sig til Herre over alle dens Kommunikationsmidler. Til den Ende tog han først to stærke Forter en Mils Vei fra Byen og dernæst to andre i endnu kortere Afstand; 4,000 Mand blev tagne tilfange ved den sidste Anledning. Derefter indtraf imidlertid Omstændigheder, som nødvendig=gjorde en midlertidig Stansning i Operationerne, indtil

det endelig lykkedes ham, efter at have indtaget alle de mellemliggende Punkter, fuldstændig at omringe Staden. Indenfor dens Mure befandt sig 30,000 Taipinger.

Under saagodtsom alle disse Træfninger havde Gordon fundet det nødvendigt at være stadig i Fronten og ofte at føre an i egen Person. Hans Officerer var vistnok overhovedet kjække Karle, men dog ikke altid rede til at træde sine rasende Modstandere under Øinene. Gordon kunde da paa sin milde Vis tage en og anden af dem i Armen og føre ham ind i den heftigste Ild. Selv var han altid ubevæbnet, selv naar han var den første Mand i Breschen. Han syntes ikke at vide, hvad Fare var, og brød sig ikke mere om Kugleregnen end om en Haglskur. I Haanden bar han en liden Stok, med hvilken han ledede Troppernes Bevægelser, og denne fik snart Navn af Gordons „Seiers-Tryllestav“. Hans kinesiske Soldater, som stadig saa ham seierrig, altid forrest under Kampen, sluttede, at det var hans Tryllestav, som beskyttede ham. Denne Forestilling opmuntrede høilig den altid seierrige Hær og gavnede den unge Kommandant mere, end om han havde baaret alle mulige Vaaben.

Til Soochows Cernering var der anvendt mellem 13—14,000 Mand, af hvilke 3—4000 stod under Gordons Kommando. Men i Omegnen var desforuden stationeret 25,000 keiserlige Tropper, kommanderede af General Ching. Taipingerne havde 40,000 Mand i Soochow og dens Forstæder samt 20,000 og 18,000 paa to andre nærliggende Steder.

Gordon besluttede at vove et kraftigt Angreb paa det nordostlige Hjørne af Muren. Men allerførst for-

søgte han ved et natligt Angreb at tage den indre Linie af de ydre Forsvarsværker. Her blev han dog slaaet tilbage; thi dette var et overordentlig stærkt og vel bevogtet Punkt. Klokken var 1 om Morgenen, da den unge Overbefalingsmand i Spidsen for en Afdeling af sine Tropper rykkede frem til de ydre Palisader, efterat han havde givet Resten af sin Styrke Ordre til at følge efter paa et givet Signal. Alle havde hvide Turbaner paa Hovedet, forat de ikke i Mørket skulde forvexle hverandre med Fienden. Alt syntes roligt, og det lykkedes Fortroppen at bestige Brystværnet. Men neppe var dette skeet, før Taipingerne aabnede en forfærdelig Ild. De forreste Rækker, anførte af Gordon selv, holdt sig tappert i Breschen; men de andre undlod at rykke frem for at støtte dem, og Gordon var nødt til at trække sig tilbage. Angrebet havde imidlertid gjort et stærkt Indtryk, og Oprørernes Tab, der de i tre Timer var blevne beskudte af Bomber og Kugler fra tyve Kanoner, var uhyre stort.

Den næste Morgen havde General Ching en Sammenkomst med en af de fornemste af Oprørernes Wang'er eller Krigerkonger, hvoraf det fremgik, at der herskede megen Uenighed mellem Wang'erne i Soochow. Majoriteten stemte for at gaa over til de keiserlige med 30,000 Mand. Anførerne havde faaet Øinene op for, at tiltrods for deres Seier i den forløbne Nat var Byens Fald kun et Tidsspørgsmaal. Ogsaa Gordon underhandlede personlig med dem. Enden blev da, at Byen inden faa Dage overgav sig. Gordon trak nu sine Tropper tilbage i nogen Afstand for at forhindre Plyndring, hvorpaa han selv begav sig til Guvernør Li, hvem han anmodede om

to Maaneders Extraløn til sine Officerer og Soldater som Belønning for, hvad de havde udstaaet, og som Erstatning for, at de havde afholdt sig fra at plyndre. Denne lille Billighed blev ham imidlertid ikke tilstaaet. Senere kom General Ching til ham med et Tilbud om én Maaneds Extraløn. Denne Lumpenhed opbragte Soldaterne, som i dette Øieblik var nærved at gjøre Mytteri, og som hellere vilde have havt en Dags Plyndring end fire Maaneders Sold. Gordon turde ikke stole paa dem i Nærheden af en falden Stad og marscherede strax afsted til Quinsan.

Saagodtsom alle de mere og mindre skarpe Træfninger, der ledede til Soochows Kapitulation, var, som alle vidste, blevne leverede af Gordon og hans Tropper. Han anede mindst, at den Indflydelse, han paa en saa glimrende Maade havde erhvervet sig, snart skulde vige for kinesiske Principer. Baade Li og Ching forstod tilfulde, at den Humanitet, som Vestens Nationer sagdes at udvise, maatte iagttages, saalænge Gordon var den kommanderende. Dette Løfte var bleven givet den engelske Hærfører, der stolede paa, at hans kinesiske Kollegaer vilde overholde det. Men aldrig før havde Soochow overgivet sig, inden han saa sin Tillid fuldstændig skuffet. Han havde udsat sig for Farer med en Koldblodighed og Dristighed, som om han troede sig usaarlig, og maatte vel antage, at han ved saaledes at sætte sit eget Liv paa Spil havde erhvervet sig Ret til at gaa i Forbøn for andres Liv. Li lod ham ogsaa staa i den Tro, at at Wang'erne vilde blive behandlede med Skaansel. General Ching lod ham vide, at Li havde givet alle Pardon.

Dette tilfredsstillede Gordon, som i sine Underhandlinger med Wang'erne havde lovet dem paa Li's Vegne, at de skulde faa en hæderlig Behandling. Men hvad skede? Da de i god Tro indfandt sig hos Li for at have en Sammenkomst med ham, lod denne dem alle troløst myrde. Det varede en Tid, inden Gordon kom til Kundskab herom, da ingen havde Mod til at underrette ham derom; men da han omsider fik det at vide, brast han i Graad af Sorg og Harme. Han begav sig strax hen til det Sted ved Vandkanten, hvor Wang'erne var blevne dræbte, og opdagede der snart deres Legemer, hovedløse og frygtelig lemlæstede.

Dette var sandsynligvis det bitreste Øieblik i Gordons Liv, og aldrig før havde han ladet sig henrive til et saa harmfuldt Udbrud af Sorg. Ikke alene var dette Slagteri unødvendigt og brutalt; men han havde tillige Følelsen af, at hans egen Ære stod paa Spil. Vel var han ikke gaaet i Borgen for deres Sikkerhed, men han havde underhandlet med dem under den bestemte Forudsætning, at deres Liv vilde blive sparet. Men Li havde handlet med en efter europæiske Begreber skjændig Troløshed. Da Wang'erne indfandt sig hos ham, tog han imod dem med venlige Miner og underrettede hver enkelt af dem om, hvilken Dekoration og Rang han kunde vente af Regjeringen. Dernæst henviste han dem til General Ching, som opholdt dem med Samtale, indtil Bødlerne pludselig kastede sig over dem. Aldrig saasnart var dette Myrderi udført, før de keiserlige Tropper fik Tilladelse til at plyndre Staden, — hvilket i Gordons Øine var en næsten ligesaa stor Forbrydelse. Med den dybeste Bevægelse

meddelte han sine Folk, hvad der var skeet og erklærede, at det var umuligt for en britisk Soldat at tjene længere under Guvernør Li. For denne faldt det imidlertid ikke vanskeligt at undskylde sig hos Regjeringen, og hans Handling var strengt taget ikke stridende mod kinesiske Militærlove. Li erklærede, at Wang'erne havde indtaget en uforskammet og truende Holdning, at de Betingelser, de opstillede, var alt andet end betryggende for den keiserlige Sag, og at han som god Patriot og Statsmand ikke havde andet Valg end at lade dem dræbe.

I to Maaneder efter denne Begivenhed holdt Gordon sig rolig i sit Hovedkvarter, idet han, efter hvad der var forefaldt, ikke kunde bestemme sig til at samvirke med Li. Regjeringen sendte ham imidlertid, i Anerkjendelse af de Tjenester, han havde ydet Landet, en Æresmedalje, ledsaget af 10,000 Tael (kinesisk Mynt) og mange Foræringer. Men da Sendebudene indfandt sig hos ham, bærende Kar med uforarbeidet Guld paa Hovedet — ligesom et Optog i „Tusind og en Nat" —, jagede han dem uden videre ud af Værelset med sin „Tryllestav." Bestyrtelsen var overordentlig. At afslaa en keiserlig Gave! — at lægge Haand paa et keiserligt Gesandtskab! Om Solen var veget fra sin Bane, vilde det neppe have vakt større Forfærdelse. Det Svar, Gordon sendte Regjeringen, var saalydende:

„Hans Majestæt Keiserens Bifald er en Tilfredsstillelse for Major Gordon; men han beklager, paa Grund af indtrufne Omstændigheder siden Soochows Fald, at maatte afslaa ethvert Bevis paa Hans Majestæts Anerkjendelse, hvorfor han i Ærbødighed beder Hans Majestæt

modtage hans Tak for den tilsigtede Gave og at tillade ham at afslaa samme."

— — — — — — — — — — — — — — —

Myrderiet i Soochow havde bragt Gordon i en meget vanskelig Stilling. At fortsætte det Felttog, han med saa glimrende Held havde ledet, vilde være det samme som at underskrive sin Kollegas Handlemaade, medens paa den anden Side det, der allerede var bleven udrettet til Oprørets Undertrykkelse, sandsynligvis vilde være frugtesløst, om han opgav sin Stilling. Enden blev da, at han gjorde Vold paa sine personlige Følelser og atter traadte i Forbindelse med Li med det Formaal for Øie at fuldende det Værk, han havde begyndt. En høitstaaende Englænder ved Navn Hart, som var i Kina paa den Tid, siger om den daværende Situation: „Kinas Skjebne ligger i nærværende Øieblik i Gordons Hænder fremfor i nogen anden Mands. Hvis han lader sig bevæge til atter at tage virksomt fat paa Sagen, vil forhaabentlig Roligheden inden faa Maaneder være gjenoprettet i dette haardt hjemsøgte Land."

Som et indledende Skridt formaaede Gordon Li til at udstede en Proklamation, der frikjendte ham for al Delagtighed i Wang'ernes Mord. Da dette var skeet, drog han paany i Felten. Der stod endnu meget tilbage, idet den vestlige Halvdel af det oprørske Distrikt fremdeles var i Taipingernes Hænder og forsvaredes af Horder af modige og tapre Mænd. Gjenerobringen af disse Dele af Landet var forbunden med større Vanskeligheder end de, han hidtil havde havt at overvinde. Han maatte begive sig ind i Fiendens Land uden nogen af de Hjælpekilder,

som hidtil havde staaet til hans Raadighed. Hans letvindte Forbindelse med Shanghai havde skaffet ham Overflod paa Ammunition og Levnetsmidler. Nu derimod maatte han føre alt, hvad han behøvede, med sig i Felten. Med denne Extrabagage drog han ud fra Quinsan i Sne og Hagl. I en liden Landsby mødte han underveis en gammel Kone, som fortalte ham, at for henved to Maaneder siden var fire „Barbarer" blevne dræbte ved Foden af en nærliggende Pagode. Hun førte ham hen til Stedet, og Gordon saa da et ligesaa gyseligt Syn som de hovedløse Wang'er ved Soochow. I en Grav — til hvilken Veien var bestrøet med Levninger af brændte Ben og forskjellige Klædningsstykker — laa fire forkullede Skeletter, og Gordon forstod, at Wang'ernes Mord var bleven hævnet. Der havde en Tidlang herstet Uvished om en keiserlig Dampbaads Skjebne, der havde fire europæiske Officerer ombord. Det viste sig nu, at disse Mænd var faldne i Hænderne paa en af de fornemste oprørske Høvdinger, der havde spillet en betydelig Rolle i de Raadslagninger, som førte til Soochows Fald, men inden Kapitulationen var undsluppen til Nanking. Paa Veien til denne By var han kommen til Kundskab om sine Kollegaers Skjebne, og havde, saasom han sandsynligvis mistænkte Gordon for Delagtighed i denne Sag, fanget de fire Europæere, pint og brændt dem tildøde.

Under Gordons videre Fremrykning oprulledes et forfærdeligt Billede for ham af Landets Herjing og Elendigheden blandt Indbyggerne. Hundreder af skeletlignende, udhungrede Stakler, som neppe eier andet Næringsmiddel end Menneskekjød og de Smuler af Affald, de kan op-

samle efter de keiserlige Tropper, vandrer haabløst om, mere døde end levende, blandt Ruinerne af sine Landsbyer og Forstæder. De levende er for svækkede til at kunne begrave de døde, og disse ligger da omkring paa Marken i de forskjelligste Stadier af Forraadnelse, forpestende Luften og fyldende Beskueren med Gru. En Korrespondent, som skriver fra Leiren, siger: „Det er grufuldt at fortælle — grufuldt at være Vidne til. At læse, at Folk spiser Menneskekjød er et, — at se de Legemer, af hvilke Kjødet er bleven skaaret, et andet. Ingen kan indtage et Maaltid her uden en vis Grad af Væmmelse. De elendige Mennesker har et ubeskrivelig ulveagtigt Udseende og flokker sig skarevis om vore Baade i Haab om at faa nogle Smuler Mad. Deres Jammer og Klager berøver en den ringe Appetit, man har tilbage efter at have været Vidne til disse Rædsler. Jeg burde være taalelig følesløs nu; men ingen vilde kunne forblive ligegyldig ved, hvad man her maa se. Oprørerne har øiensynlig ødelagt alt spiseligt og overgivet de ulykkelige Indvaanere til at dø Hungersdøden."

Elleve Dage efterat han var draget ud, indtog han den lille, befæstede By Yesing. Her, som altid, fik han føle Vanskelighederne ved at kommandere Tropper, som intet Hjerte havde for den Sag, de kjæmpede for, men hvis eneste Bevæggrund var Haabet om at gjøre Bytte. Da han nu bestemt negtede dem at plyndre Yesing, viste der sig atter Tegn til Mytteri, hvilket kun blev forhindret ved, at Gordon, for at statuere et Exempel, lod en Mand skyde ned paa Paraden. De forhungrede Landsbybeboere fik selvfølgelig Tilladelse til at komme ind i Byen og

hente Ris til Føde. Den næste By, som faldt, var Liyang, hvis Besætning tabte Modet og overgav sig næsten uden Modstand. Men ved Kintang, som holdtes besat af de tapreste og grusomste af Taipingerne, blev Gordons tre Gange gjentagne Angreb tilbageslaaet og han selv for første og eneste Gang saaret, idet han fik en Kugle i Benet. Alligevel forblev han paa sin Plads, udstedende sine Ordre, indtil han var nærved at besvime af Blodtab, og selv da maatte Korpslægen med Magt lade ham bære ned i en af de Kanonbaade, som var medvirkende ved Angrebet.

Skjønt Gordons Saar ikke var farligt, vakte det dog almindelig Bekymring, idet man mente, det ialfald vilde forsinke hans Operationer. Det forløb, at Keiseren blev meget udaf det. Han udstedte øieblikkelig en Proklamation, hvori det heder: „Gordon er bleven saaret paa Grund af sin overordentlige Tapperhed og Frygtløshed. Dette har fyldt os med Sorg saavelsom Beundring. Vi befaler Li-Hung-Chang at besøge ham og lade spørge til ham daglig samt bede ham forholde sig rolig, indtil han ganske har gjenvundet sin Helbred og Styrke. Respekter dette!"

At holde sig rolig var imidlertid for Gordon en Umulighed. Han benyttede sig af Kanalsystemet til at kommandere fra den Baad, hvori han laa uden at kunne røre sig. Han foretog den ene dristige Manøver efter den anden, og da han inden en Maaneds Tid var nogenlunde helbredet for sit Saar, indtog han Byen Waisoo og angreb derpaa Chanzu-fu, som var besat med 20,000 Mand, anførte af Hu-Wang. Her mødte han en

rasende Modstand, og Byen faldt først efter gjentagne Angreb. Anføreren, en tapper, men grusom Wang, blev tagen tilfange; men der maatte ti Mand til for at binde ham.

Indtagelsen af denne By havde omtrentlig givet Oprøret dets Banesaar. Taipingerne havde nu af Byer saagodtsom kun Nanking, den himmelske Konges Hovedstad, tilbage, og denne var cerneret af keiserlige Tropper, saa at dens Fald kun var et Tidsspørgsmaal. Paa sit eget Ansvar, men tilskyndet af Li, skred derfor Gordon til at opløse den altid seierrige Hær, hvis Medvirken nu ikke længere var nødvendig, og som let kunde være falden paa at drage ud paa Erobring paa egen Haand, om en eller anden af dens eventyrerske Officerer havde opkastet sig til Anfører efter Gordon.

Han gjorde Fordring paa rigelig Belønning baade for Officerer og Menige, inden de blev afskedigede, og dette indvilgedes sandsynligvis saameget hellere, som han afslog enhver pekuniær Belønning for sin egen Del, skjønt Li atter havde faaet Ordre af Regjeringen til at tilbyde ham en stor Pengesum. Han havde anvendt hele sin Gage til at forbedre sine Troppers Kaar samt til at lindre Nøden blandt den himmelske Konges Ofre. Til den Ende havde han endog brugt sine egne private Midler. Den engelske Gesandt i Kina, Sir Bruce, skrev i den Anledning til England: „General Gordon fortjener tilfulde Hendes Majestæts Gunst; thi bortseet fra den Dygtighed og det Heltemod, han har udvist, har hans Uegennyttighed hævet vor Nationalkarakter i Kinesernes Øine."

Selv ytrer han i et Privatbrev med Hensyn til

Hærens Opløsning: Jeg skal selvfølgelig forvisse mig om, at Oprørerne er fuldstændig knækkede, inden jeg tager dette Skridt. De Tab, jeg har lidt i dette Felttog, er ikke ringe; men jeg har den Tilfredsstillelse at vide, at efter menneskelig Beregning vil 6 Maaneder gjøre Ende paa dette Oprør, som, hvis jeg havde holdt mig udenfor, vilde kunne vedblevet i 6 Aar. Jeg ved, at jeg vil forlade Kina ligesaa fattig, som jeg kom, men med den Bevidsthed, at jeg har været et svagt Redskab til at redde henimod 100,000 Menneskeliv. Og dette er Belønning nok for mig."

Da Gordon indfandt sig hos Li for at tage Afsked med ham, modtoges han med den største Udmærkelse. Li havde nu lært at anerkjende Gordons ophøiede Karakter. Han havde ikke truffet nogen Mand af hans Slags i sit eget Land, og hans Omgang med Udlændinge havde vist ham, at Vindesyge var deres fremherskende Passion. Han lærte nu den menneskelige Natur at kjende fra en ny Side.

Den kinesiske Regjering tildelte Gordon den høieste Rang i Armeen med Titel af Ti-Fu. Prins Chung, den daværende Regent, indfandt sig personlig hos Sir Bruce. „Vi ved ikke, hvad vi skal gjøre med Hensyn til Gordon", ytrede han. „Han vil ingen Penge modtage af os, og vi har givet ham enhver Udmærkelse, som staar i vor Magt. Men eftersom dette vel vil have lidet Værd i hans Øine, bringer jeg Dem dette Brev til Dronningen af England, forat hun kan give ham en Belønning, som han vil sætte mere Pris paa." I dette Brev omtaltes Gordon i de mest rosende Udtryk. Han var ogsaa bleven officielt indbudt til Peking; men han undlod at reise,

fordi intet var ham mere imod end at blive feteret. Havde han indfundet sig, vilde han være bleven modtaget med næsten kongelige Æresbevisninger.

Nanking var imidlertid bleven indtaget af de keiserlige Tropper, saa at Oprøret havde faaet det endelige Dødsstød, inden Gordon forlod Kina. Taipingerne gjorde en fortvivlet Modstand lige til det sidste, endog indenfor den himmelske Konges Palads. Erkebedrageren selv var bleven tilskyndet til at flygte og overgive Staden, da den var omringet i vid Afstand og dens Indvaanere halvt forhungrede, saa at den ikke længere lod sig forsvare. Men Manden havde en vis Agtelse for den Rolle, han havde antaget. Han ønskede, at Efterslægten skulde mindes ham som den, der var guddommelig inspireret — som den himmelske Konge. Han vilde ikke høre Tale om, at en, der var saa stor som han, skulde flygte. Da han forstod, at Enden var kommen, hængte han alle sine Koner og dræbte dernæst sig selv.

Da Gordon nu havde endt sin Gjerning og taget offentlig Afsked med alle dem, han havde samvirket med, var der intet, som hindrede ham i at vende tilbage til England. Inden hans Afreise blev der overrakt ham en pragtfuldt udstyret Adresse fra Shanghais Kjøbmænd, undertegnet af henved 60 Firmaer, deriblandt de store Banker. Det heder deri: „Inden De forlader os for at vende tilbage til Deres Fædreland, ønsker vi undertegnede, af hvilke de fleste er Deres Landsmænd, men som tillige repræsenterer andre Nationer, at udtale for Dem vort oprigtige Ønske om en heldig Reise og en glædelig Tilbagekomst til Deres Slægt og Venner.

Deres Karriere har i de sidste to Aar af Deres Ophold i Østen, saavidt vi ved, været uden Sidestykke i Kinas Samkvem med fremmede Nationer, og uden at gaa nærmere ind paa de politiske Sider af det store Spørgsmaal, hvormed Deres Navn altid vil være paa det nøieste forbundet, føler vi, at vi vilde synde baade mod Dem og mod os selv, dersom vi lod denne Anledning gaa os forbi uden at udtale vor Beundring for og Anerkjendelse af den Handlemaade, De selv personlig har fulgt.

I en Stilling, som medførte uhørte Vanskeligheder og Forviklinger af enhver Art, er det lykkedes Dem at vise den kinesiske Nation, ikke mindre ved Deres gjennemførte Uegennyttighed end ved Deres fremragende militære Geni, et Exempel paa en Udlænding, som har tjent dette Lands Regjering med hæderlig Troskab og ufravigelig Selvagtelse.

Det er paa Grund af saadanne Exempler, vi tør haabe at se mange af de Fordomme, som bringer Kineserne til at se skjævt til Udlændinge, fjernede, og paa Grund af saadanne Erfaringer, vi tør se frem med Haab til den Dag, da den kinesiske Regjering, ikke alene med Hensyn til Krigskunst, men paa Handelens og Civilisationens fredelige Omraade, vil finde for godt at udjevne de hidtil existerende Skranker og mere og mere identificere sig med den Fremtidspolitik, som, skjønt den har sit Udspring fra Vesten, dog tilsidst vil vise sig at være i lige Maade gavnlig for Østens Lande."

Mange andre Ytringer af Beundring og Taknemmelighed strømmede ind paa ham. Pressen ude og hjemme

sang lydelig hans Pris, og da han afreiste fra Shanghai til England, havde man overalt Følelsen af, at Kina nu mistede sin største Helt og sin bedste Ven.

Selv Oprørerne, for hvem hans Navn var en Skræk, beundrede og agtede ham. Et Brev, skrevet af en Tai-ping-Høvding efter Plyndringen af Quinsan og Soochow, viser, hvor høit de ærede sin store Fiendes Karakter:

„Langt være det fra os at paastaa, at Gordon sanktionerede de Grusomheder, som blev begaaede. Jeg har hørt, at han sørgede bitterlig over, hvad han ikke kunde forhindre, og at hans Hjerte brændte indeni ham ved Tanken paa, at disse Gyseligheder vilde blive lagt ham tillast i eders lykkelige Land hinsides Vesterhavet. Det bør være ham en Tilfredsstillelse at vide, at selv de, som gjerne vilde være hans Venner, men er tvungne til at være hans Fiender, ikke lægger den ringeste Skyld paa ham. Himlen give, at en uværdig Eventyrer vilde overtage Kommandoen i hans Sted — en, som man kunde dræbe uden Beklagelse og, om nødvendigt, myrde uden Barmhjertighed! Ofte har jeg seet det dødbringende Vaaben slaaet ud af Haanden paa en eller anden nedrægtig Englænder, hvem Haab om Bytte havde lokket over til os, naar han fra et sikkert Skjulested forsøgte at dræbe Gordon, som altid stillede sig blot. Dette har endog de fornemste af vore Høvdinger gjort. Hvorledes kan da nogen beskylde os for blindt Had til vore Fiender?" — — — —

Et Brev til »Times« fra en Kineser, som undertegner sig „Mandarin" og havde tjent i den „altid seierrige Hær", er ligeledes af megen Interesse. Det hedder

deri: „Jeg kunde fylde mange af Deres Spalter med Træk af General Gordons forbausende Aktivitet og mærkelige Iherdighed, hans ubetvingelige Energi, hans bramfri Væsen, hans Godhed, hans Heltemod. Min personlige Mening er kanske ikke meget værd men det er en bekjendt Sag, at ingen Mand har tjent under General Gordon uden at blive opfyldt af en begeistret Tro paa hans militære Dygtighed. Der er ikke mange Overbefalingsmænd, der vilde faa en saa enstemmig Ros af sine Underordnede. Intet er maaske mærkeligere end den Hengivenhed, hans indfødte Soldater nærede for ham, og den urokkelige Tro, de havde paa et heldigt Udfald af de Operationer, som lededes af ham selv personlig. I deres Øine var General Gordon bogstavelig en Magiker, for hvem alle Ting var mulige. De indbildte sig, at han var usaarlig, og bestyrkedes i denne Tro ved den Vane, han havde, pludselig at indfinde sig midt iblandt Soldaterne, naar de var i Ilden, sædvanligvis uden Følge og altid ubevæbnet, idet han stod ganske rolig i den tætteste Kugleregn. Kontrasten var stor mellem General Gordons simple Uniform uden Sværd, Gehæng eller Belte, og de amerikanske Officerers pralende Dragt, der mindede om udstafferede Banditter.

I Betragtning af, hvilket Materiale General Gordon havde at arbeide med, er det ligefrem forbausende, til hvilken Dygtighed og Disciplin han tilsidst fik oplært sine Tropper. Vistnok havde han et lidet Antal fortrinlige Officerer — maaske et halvt Dusin ialt. Men hvad Størsteparten af de øvrige angaar, da vil jeg nødig bruge de Benævnelser, som vilde passe bedst paa dem.

Det erindrer jeg dog, at medens Korpset var i Quinsan, døde 11 Officerer af 130 af Delirium tremens. Det gik ikke an at være nøieregnende; Generalen var nødt til at tage hvilkesomhelst Udlændinge, han kunde faa fat paa, til at udfylde Vakancerne, og Resultatet var bedrøveligt, især naar Hæren laa i Garnison. De kjæmpede imidlertid tappert og anførte i Regelen sine Folk godt, og det var dog tilslut det vigtigste.

For dem, som kjendte General Gordon med hans stilfærdige, beskedne Fremtræden, har det ikke lidet at sige, at de uvidende Mænd og raa Officerer, som udgjorde hans Armé, kom til at betragte ham i det Lys, de gjorde. Om en skrydende, braskende, flot General, som havde Lykken med sig, var bleven seet op til af saadanne Mænd, vilde det derimod have været naturligt nok."

Andet Afsnit.

General Gordon i Gravesend.

At det var en Tilfredsstillelse for Gordon at høste Paaskjønnelse af dem, som havde fulgt hans Karriere i Kina, kan der ikke være Tvivl om; men at blive rost, feteret og kaldt en Helt, fordi han havde gjort sin Pligt, skjøttede han ikke om. Aldrig saasnart havde han sat Foden paa sit Fædrelands Grund, før Indbydelser fra de store i Landet regnede ned over ham fra alle Kanter; men han havde moralsk Mod nok til at afslaa dem alle, og kun i sine nærmeste Slægtninges Kreds var han at formaa til at fortælle om sine Oplevelser under Felttoget. Der kunde han imidlertid staa i timevis, Aften efter Aften, og beskrive, hvad han havde været Vidne til, idet han snart pegede paa Kartet for at forklare en Manøver, snart hævede Stemmen i Harme ved Mindet om et mislykket Angreb, snart dæmpede den i Sorg over de faldne, med hvis Liv en Seier var bleven kjøbt —, medens hans Tilhørere den hele Tid hang som fortryllede ved hans Læber. De eventyrlige Episoder, han skildrede, mindede næsten om „Tusind og en Nat.“

I Aaret 1865 modtog han Ansættelse som Oberst i

Ingeniørbrigaden i Gravesend, hvor han forblev i sex Aar. Han har selv ytret, at denne Periode af hans Liv, der var saa forskjellig fra de øvrige Dele af hans Løbebane, var den lykkeligste. Den Post, han her indehavde, var forholdsvis let; men han røgtede sin Gjerning med den samme ubetvingelige Udholdenhed, utrættelige Energi og det personlige Tilsyn med de mindste Detaljer, som havde karakteriseret ham under vigtigere og mere ansvarsfulde Forhold. Nye Forter paa Themsens nordlige og sydlige Bred blev byggede, og de gamle Batterier ved New Tavern og Tilbury undergik en fuldstændig Reparation, medens han var der. Det stadige Tilsyn med Arbeidet paa disse Fæstningsværker, den nødvendige officielle Korrespondence og Opsynet overhovedet med alle Barakker og Befæstninger i Distriktet optog en ikke ringe Del af hans Tid. Takket være hans tidlige Opstaaen, uafladelige Flid og Rasthed i al sin Færd, fandt han imidlertid alligevel Anledning til at øve de selvfornægtende Kjærlighedsgjerninger, hvortil hans inderste Hu stod. Han levede udelukkende for andre. Hans Hus var vexelvis Skole, Hospital og Fattighus og havde mere Lighed med en Indremissionærs end en Officers Bolig. De fattige, syge og ulykkelige var altid velkomne, og ingen bedende bankede forgjæves paa hans Dør. Fremfor alt var han dog barnekjær. Med den største Iver tog han sig af de foragtede, forsømte og hjemløse Gadegutter, skaffede dem Mad og Klæder, beholdt dem i sit eget Hus i ugevis og hvilede ikke, før han havde hjulpet dem ind paa en ærlig Levevei. Mange af dem fik han sendt tilsøs. En Dag spurgte en Ven ham, hvad

de mange Knappenaale skulde betyde, som var stukne ind i det Verdenskart, der hang over Kamingesimsen i hans Værelse. Gordon oplyste ham da om, at de skulde betegne, hvor langt hans Gutter var komne paa sine respektive Reiser, at Naalene blev flyttede fra Punkt til Punkt, eftersom Skibene fortsatte sin Vei, og at han bad for dem hver Dag paa deres Reiser.

En af de Indretninger, som han fortrinsvis støttede, var Filleskolen. Dette var en Gjerning, som havde hans fulde Sympathi, og det var en sand Fornøielse om Søndagsaftnerne at se ham sidde midt i sin Klasse, hvor hans brune, krøllede Haar dannede en underlig Modsætning til de lurvede, ukjæmmede Hoveder, som flokkede sig om ham. Hvor hang ikke disse Gutter ved hans Læber — hvor opmærksomme var de ikke! Han fik dem til at fortælle ham sin Historie, gjorde deres Sorger til sine egne, fandt ud, hvor de boede, saasandt de havde noget Hjem, og hvis ikke han kunde besøge dem, besøgte de ham og fik altid en hjertelig Modtagelse. Det eneste, som kunde gjøre ham vred, var, naar det hændte sig, at en „Farisæer af Farisæere" holdt en Tale til Eleverne i Filleskolen, som aandede mere Bitterhed og Fordømmelse end Kjærlighed og Ømhed.

Gutterne søgte at ytre sin Hengivenhed for „Obersten" paa forskjellige Maader — blandt andet ved at forære ham smaa Portioner Ræker samt ved at skrive paa Murene med store Bogstaver: „Gud velsigne Obersten!" For Fiskergutterne havde han er særlig Forkjærlighed; de var stadige Gjæster i hans Hus. Han fik istand en Aftenskole i sin egen Bolig og havde inden kort Tid saa

mange Elever, at han neppe kunde finde Plads for dem alle. Enkelte var meget vilde at se til og indfandt sig, som Gordon spøgende bemærkede, „med Handsker paa"; men han forstod at finde Veien til deres Hjerter, og under hans milde Paavirkning lærte de lidt efter lidt bedre Opførsel. Det vanskeligste var at faa dem til at gaa igjen, især om Vinteraftnerne. Han var meget bange for at saare deres Følelser og gjorde endog ved en vis Anledning Afbigt for en Gut, som han troede at have fornærmet.

Engang fik hele Klassen paa hans Foranstaltning og Bekostning gjøre et Besøg i den zoologiske Have i London. Han kunde ikke selv følge dem, men overdrog dette Hverv til en Ven af sig, som kjendte dem alle og sympathiserede varmt med Gordons Bestræbelser. Der blev gjort store Forberedelser, ikke mindst i Retning af Niste. Svære Stykker Kage blev pakkede i en stor Kurv, og Brød og Ost i Overflod. Da den glade Dag oprandt, indfandt Gutterne sig paa Stationen med renvaskede Ansigter og Hænder, glatkjæmmet Haar og tilnærmelsesvis ordentlige Klæder. Det var ikke frit for, at deres velvillige Fører var en Smule ængstelig for, hvorledes Turen vilde løbe af; men der var ingen Grund til Frygt. De var i ypperligt Humør og nu og da lidt støiende, men inden rimelige Grænser. Og hvor henrykte var de ikke over de mange forskjellige Dyre- og Fuglearter, de fik se, hvor mange forstandige Spørgsmaal de gjorde, og med hvilken Iver de undersøgte det ene Hus efter det andet, af hvis Beboere Abekatterne og Slangerne lod til særlig at vække deres Interesse. De glemte imidlertid

ikke, at de havde Appetit, og den rigelige Niste viste sig at være saa utilstrækkelig, at det blev nødvendigt at gjøre betydelige Indkjøb paa selve Stedet. Tiden til Afreisen kom kun altfor snart; men Mindet om denne glade Dag er maaske ikke endnu udslettet. Ved Tilbagekomsten til Gravesend ventede der dem et herligt Maaltid, bestaaende af The og Smørrebrød samt Jordbær, saa meget de kunde spise.

Denne sin Gutteskole forærede Gordon de kinesiske Flag af Silke, som han havde ført hjem fra Kina. Disse holdes nu i den største Agt og Ære og tages kun frem ved festlige Anledninger, hvorunder det aldrig undlades at raabe et rungende Hurra for den ædle Giver.

Selv efterat Gordon havde forladt Gravensend og atter var draget udenlands, glemte han ikke sine unge Venner. Hans private Breve er fulde af Efterspørgsler og venlige Hilsener eller af Tilbud om Understøttelse, hvor dette tiltrængtes.

Af et Brev fra en af disse Gutter, skrevet efter Gordons Død, hidsættes: „Medens General Gordon var i Gravesend, var jeg en stadig Gjæst i hans Hus. Jeg med flere andre Gutter, som var svagelige, og hvis Forældre ikke havde Raad til at skaffe dem den Næring, de tiltrængte, fik spise Middag og drikke The hos Generalen hver Dag i lang Tid. Derefter betalte han Kr. 15.00 Ugen for tre af os i en Badeanstalt i Margate. Jeg var der i sex Maaneder og de andre to i tre. Jeg takker min Gud, at jeg fik komme did, for det var der, jeg gjenvandt min Helbred. Han hjalp mig derefter til at komme tilsøs, for hvilket jeg altid vil være ham tak-

nemmelig. En af de Gutter, jeg traf sammen med hos Generalen, er nu Lods og er en af de mange, som har hans Godhed at takke for, at han er bleven til, hvad han er." — — — —

„Hans Velvilje omfattede alle", skriver en, som jevnlig omgikkes ham i disse Aar. „Det siger sig selv, at hans Godhed stundom blev misbrugt; men dette hændte dog forholdsvis sjelden; thi han havde et Blik, som syntes at se tversigjennem Folk, og som gjorde det vanskeligt at skjule noget for ham. Mange døende sendte Bud til ham fremfor til Præsten, og han var altid rede til at besøge dem uden i mindste Maade at lade sig afskrække af haardt Veir eller lange Veie. Derimod undslog han sig stadig for at indtage Forsædet ved religiøse Sammenkomster eller deslige. Offentlige Taler var ham imod, og hvis han selv var Gjenstand for dem, afskyede han dem. For Bordets Glæder var han fuldstændig ligegyldig. En Eftermiddag, som vi fulgte med ham hjem, fandt vi hans Thebord dækket, det vil sige, besat med et høist uindbydende tørt Brød og en Thekande. Jeg gjorde en Bemærkning om det haarde Brød, hvorpaa han klemte det hele Stykke ned i Skyllekoppen og heldte Theen over det med de Ord, at nu vilde det snart blive blødt nok for ham, og at det en halv Time bagefter kunde være akkurat det samme, hvad han havde spist. Han kom hyppig med smaa tørre, humoristiske Bemærkninger, og jeg erindrer det muntre Glimt i hans Øie, da han fortalte os, at mange af hans Gutter, som indbildte sig, at de hos „Obersten" vilde blive trakterede med lækre Retter, blev ubehagelig overraskede ved at opdage, at hans Mid-

dagsmaaltid bestod af salt Kjød og ikke stort mere. Han havde en stor Have, og den første Gang jeg saa den, blev jeg overrasket ved Synet af den store Mængde Grønsager af alle Slags. Hans Husholderske oplyste mig imidlertid om, at disse aldrig kom paa Oberstens Bord, men tilhørte forskjellige Fattige, hvem han havde givet Tilladelse til at plante, hvad de vilde, i hans Have. Hun lagde til, at Obersten ofte fik Foræringer af Blomster og fin Frugt, som han dog aldrig rørte, men øieblikkelig sendte til Hospitalet eller til de syge i Fattighuset. Han takkede altid Giverne, men fortalte dem ikke, hvilken Brug han havde gjort af deres Gaver. Vi pleiede at sige til hverandre, at han ikke havde noget Jeg. Han talte aldrig om sig selv og om hvad han udrettede. Derfor kan en udtømmende Biografi af ham aldrig blive skrevet. Jeg ytrede engang til ham, at han dog virkelig havde Ret til at være stolt af, hvad han havde udrettet i Kina, hvortil han svarede, at intet Menneske havde Ret til at være stolt af noget, aldenstund der intet medfødt Godt var hos ham, og han paastod, at alle som en havde saa dyb Aarsag til at ydmyge sig, at enhver Form af Selvophøielse var forkastelig. Derfor fandt han det ogsaa at være Narrestreger at pynte sit Legeme og behænge det med Ordener. Selv havde han en Mængde Udmærkelsestegn, som han ikke brød sig det mindste om. Der var dog en Guldmedaille med en særskilt Inskription, en Foræring af Keiserinden af Kina, som han lod til at sætte Pris paa. Denne forsvandt imidlertid pludselig, og ingen kunde sige, hvor den var bleven af. Flere Aar efter kom det ganske tilfældigvis op, at

Gordon havde udslettet Inskriptionen, solgt Medaillen for 10 Pund og sendt denne Sum anonymt til en Præst i Manchester til Uddeling blandt den paa den Tid høist nødlidende Arbeiderbefolkning."

Hans Medfølelse med syge og fattige var ubegrænset, og hvad han saa ellers maatte forsømme, tillod han intet at komme iveien for sine sædvanlige Besøg hos dem, som han engang havde begyndt at tage sig af. I høi Grad Gjenstand for hans Interesse var Fattighusets Sygehus, hvor der var adskillige gamle Folk af begge Kjøn, af hvilke nogle aldrig mere vilde faa sin Helbred tilbage, men langsomt og sikkert gaa Døden imøde.

Regelmæssig en Gang om Ugen tilbragte Gordon en eller to Timer hos disse stakkels hjælpeløse syge, og det kan umulig beskrives, hvor velkomne disse Besøg var. Han havde altid med lidt „Tobak" til Mændene og et Kræmmerhus The til de gamle Koner, og disse smaa Gaver blev høilig sat Pris paa. Det var ikke saa meget Tingene som de venlige Følelser, der laa til Grund for dem, og den kjærlige Maade, hvorpaa de blev givne, der gjorde Giveren saa kjær for disse lidende Stakler. Heller ikke var dette alt. I hver Sygestue læste han et Par Vers af Bibelen og opsendte en enfoldig, men inderlig Bøn for alle de tilstedeværende. Og saa forlod han dem, trøstede, men længselsfulde efter atter at se hans Ansigt og høre hans Stemme igjen.

Der forløb aldrig en Dag, uden at han tilbragte nogen Tid hos syge eller døende. Følgende er et af de mange Exempler paa, hvor kjærlig han tog sig af de enkelte.

Han besøgte regelmæssig en Mr. C., en ældre Mand, som havde været lam i flere Aar og var fuldstændig hjælpeløs og nødt til altid at indtage en liggende Stilling. Med den venstre Haand kunde han imidlerlid saavidt holde en Avis, og ved General Gordons Godhed fik han tilsendt et Dagblad hver Dag i en Række af Aar, selv efterat Gordon havde forladt Stedet. Lige til det sidste modtog han en ugentlig Understøttelse af sin Velgjører, som stadig udfandt en og anden liden Ting, der om muligt kunde blidgjøre en saa trættende og ensformig Tilværelse. Bøger og Blomster fandt jevnlig Vei til hans Værelse. Et Aar, da det var en meget varm Sommer, plagedes den gamle Mand forskrækkeligt af Fluerne, som han var ude af Stand til at jage væk. Gordon fandt imidlertid paa Raad. En Dag blev en snurrig Indretning med Flor i Midten sendt til det Hus, hvor Mr. C. boede. Man kunde først ikke forstaa, hvad den skulde være til, men fandt siden ud, at den var bestemt til at bedække den syges Hoved, og det viste sig da, at den, uden i mindste Maade at genere ham, var et fortrinligt Middel til at beskytte ham mod de plagsomme Insekter.

Engang besøgte han en gammel Kone, som han fandt i en tilsyneladende døende Tilstand. Strax tændte han Ild, kogte Bygsuppe og madede hende med sin egen Haand. Bagefter skaffede han hende Lægehjælp og en Sygepleierske, og hun lever endnu den Dag idag som et Vidnesbyrd om hans kjærlige Omhu.

Det var i saadanne Bestræbelser han fandt den Lykke og Fred, han hentyder til, og som gav hans Ansigt et saa forunderligt mildt og freidigt Udtryk. Det

var hans Lyst at have fuldtop at bestille, og han ansaa Mangel paa Beskjæftigelse for Aarsagen til mange af de legemlige Plager, nogle af hans bekjendte klagede over. Engang raadede han en Damebekjendt at tage sig „en grundig Vaskedag" som Middel mod et Anfald af, hvad man i den fine Verden kalder ennui (Kjedsomhed).

Hans Livsvaner var meget enkle og hans Fornødenheder lettelig tilfredsstillede. Han stod, som før bemærket, tidlig op, tog et koldt Bad, læste et Afsnit af Bibelen og nød saa en simpel Frokost. Derefter besørgede han sin Korrespondence og øvrige Kontorforretninger og besøgte saa et eller flere af Forterne tilbaads, undertiden tilfods. Efterat have forvisset sig om, at alt var i Orden, vendte han tilbage til sin Bolig forat indtage et tarveligt og ofte hastigt Maaltid. Sin Fritid ofrede han næsten udelukkende til Udøvelsen af de velvillige Handlinger, der gjorde ham saa afholdt i Byen. De lever endnu i manges Hjerter og vil være et varigere Mindesmærke for ham end noget Monument af Sten eller Marmor.

I Gordons ydre var der intet egentlig usædvanligt. Han var snarere under end over Middelshøide, af fin Bygning og uden nogen udpræget militær Holdning, saa at ingen af sig selv vilde falde paa, at denne venlige, fordringsløse Mand allerede var en af Hendes Majestæts mest fremragende Officerer, der ved sin Tapperhed og Iver havde tiltrukket sig sine Overordnedes Opmærksomhed i Krimkrigen og vundet varig Berømmelse ved i Kina at undertrykke et af de største Oprør, Verden nogensinde har seet.

Hvad der især gjorde hans Ansigt saa tiltrækkende,

var de klare blaa Øine, der næsten syntes at øve en magisk Virkning paa alle, som kom under deres Indflydelse. De saa tversigjennem en og gjorde det aldeles umuligt at tale andet end Sandhed; de indbød til Fortrolighed, de tændtes af Sympathi ved enhver Beretning om Nød og Sorg, og de kunde straale af Lune ved et vittigt Ord. Af hans Blik forstod man strax, at han var en, som vilde holde, hvad han lovede, hvad det saa skulde koste, at man kunde betro ham hvadsomhelst, og at han vilde forblive en tro, om saa alle andre Venner svigtede.

Man maa dog ingenlunde af det foregaaende drage den Slutning, at Gordon ikke ogsaa havde sine Feil. Ingen kunde være sig sine Skrøbeligheder mere levende bevidst end han selv, og han var altid den første til at tilstaa, at han havde feilet.

Han var ganske vist tilbøielig til at handle for meget efter Øieblikkets Indskydelser. Fremdeles kunde han til sine Tider vise Tegn til Pirrelighed og imellem give en Irettesættelse med vel megen Skarphed. Han havde selv Følelsen af dette, og af Frygt for at være for streng mod sine underordnede overdrog han ofte en anden at tildele Irettesættelsen, naar den var fortjent.

Et fremtrædende Træk hos Gordon var hans utrættelige Arbeidsomhed. Han syntes ikke at spilde end den mindste Del af sin Tid. Foruden al sin udadvendte Virksomhed anvendte han en ikke ringe Del af Dagen til den hellige Skrifts Læsning samt til Andagtsøvelser. Om kun i denne Henseende var han et følgeværdigt Exempel.

Ingen kunde omgaaes ham uden at blive slaaet af

hans dybe Ydmyghed. I sin Omgang med de lavestſtillede i Samfundet gav han dem aldrig Indtryk af, at han anſaa ſig ſelv for at ſtaa over dem. Dog var han en ægte Gentleman, ſærdeles forekommende af Væſen, opmærkſom og henſynsfuld i høieſte Grad. Og ſkjønt mange af dem, han omgikkes, ikke var hans Lige i Dannelſe, var der ved ham dette ubeſkrivelige noget, ſom afholdt en fra at tage ſig Friheder med ham.

Ingen kunde være mere ligegyldig end han for perſonlig Komfort, og derſom han følte hos ſig ſelv, at han ſatte altfor megen Pris paa et eller andet jordiſk Gode, gav han frivillig Slip derpaa.

Men fremfor alt var han opfyldt af den faſte Tro paa Gud, den enfoldige Fortrøſtning til ham ſom ſin bedſte Ven og Veileder, der laa til Grund for enhver Handling i hans Liv. Her ſtod han ſom paa en Klippe, hvorfra intet kunde fordrive ham. Dog, ſkjønt han fuldt og faſt troede, at alle Ting var beſkikkede, afholdt dette ham aldrig fra at gjøre den bedſt mulige Brug af hver Evne, han eiede. Det tilſkyndede ham tvertimod til en deſto ivrigere Stræben, paa ſamme Tid ſom det hindrede ham i at være altfor ængſtelig med Henſyn til Reſultaterne.

Forenet med denne faſte Tro paa Gud var der hos ham en brændende Kjærlighed til den lidende Menneſkehed, hvilken Kjærlighed var Roden til den Selvfornegtelſe, hvoraf hele hans Liv var baaret. „Kjærligheden er vort Diſcipelmærke", pleiede han ofte at ſige. Det ſmertede ham altid, naar nogen var haard mod de ſvage og feilende. Fariſæismens Aand var ham yderſt forhadt;

aandeligt Hovmod og Egenretfærdighed afskyede han. „Spedalske er vi alle", pleiede han at sige. „Nogle skjuler sin Urenhed med Silke, nogle med Pjalter; men Spedalskheden er der ligefuldt."

Guds Iboelse i Mennesket var en af de Ting, han med størst Forkjærlighed dvælede ved, og han hentede en ubeskrivelig Trøst af Betragtningen heraf. Inderligheden i denne Forening løftede ham op over Verden, gjorde ham lige ligegyldig for dens Smil og dens Mishag samt lærte ham at se i den mest fornedrede Skabning en Gjenstand for Guds Omsorg, et Tempel, hvori den guddommelige Fader kunde bo.

En stærk Længsel efter Hvile ytrede sig hos ham, selv medens han arbeidede saa villig for andre og fandt saadan Glæde i at tjene og gavne dem. Ofte kunde han komme ind paa sit Kontor om Morgenen, række begge Arme ud og udbryde: „O, at jeg havde Vinger som en Due! da vilde jeg flyve bort og finde Hvile!" Just som han var i Begreb med at afreise til Galatz, sagde han: „Farvel! Jeg har lettet alle mine Ankere og skulde kun ønske, at jeg var paa Reisen til et bedre Land!" I hans Breve efter denne Tid finder man hyppige Glimt af denne Længsel.

Tredie Afsnit.

I de Sortes Land.

Gordon forblev ikke længe i Galatz. De offentlige „Pligter“, hans Stilling her medførte, var neppe af større Interesse end i Gravesend, og Folk undrede sig over, at en saa dygtig Officer blev brugt til Ting, som andre kunde udføre ligesaa godt. Efter to Aars Forløb modtog han, med den britiske Regjerings Tilladelse, Khediven af Ægyptens Tilbud om at blive Sir Samuel Bakers Efterfølger som Guvernør over de indfødte Stammer i Øvreægypten.

Khediven bød ham en aarlig Gage af 10,000 Pund; men derom vilde Gordon ikke høre Tale. Han vægrede sig ved at tage mere end 2000. Dette gav Anledning til mange Bemærkninger og megen Forundring; men de, som kjendte Manden og vidste, paa hvilken Maade Khediven fyldte sit Skatkammer, forstod meget vel hans Bevæggrunde. Gordon vidste nemlig, at den større Sum i Virkeligheden vilde være Blodpenge, erhvervede ved Udsugelse af de Stakler, som stod under hans Herredømme.

Egnen søndenfor Khartum var fra først af bleven gjort tilgjængelig af europæiske Handelsmænd, som hand-

lede med Elfenben. De var dog ikke længe om at udfinde, at „Ibenholt" (sorte Slaver) var en langt fordelagtigere Handelsvare, hvorfor de oprettede befæstede Stationer, besatte disse med bevæbnede Skarer, anførte af arabiske Banditter, og røvede og solgte paa denne Maade Negre nær og fjernt. Omsider blev denne Handel saa omfattende og skamløs, at der reistes et stort Skrig imod den, og Europæerne blev nødte til at trække sig tilbage. Dette hindrede dem dog ikke i at sælge sine Stationer til Araberne, som betalte en Afgift til den ægyptiske Regjering og derfor blev tolererede. Inden mindre end ti Aar efter dette blev Slavehandelen et Regjeringsmonopol. De indfødte Stammer led nu dobbelt. De arabiske Høvdinger øgede sine Skarer ved at oplære de Negergutter, de fangede paa sine Røvertog, i Kunsten at røve og plyndre, idet de satte dem til det selvsamme Arbeide, som de selv var blevne Ofre for. Paa denne Vis blev Menneskejægerne en Magt i Landet, og deres afskyelige Trafik en dominerende Interesse. Tilsidst begyndte dog Regjeringen baade at blive bange for dem og at skamme sig ved dem. Desuden var de nu blevne saa mægtige, at de negtede at betale Skat. En af dem ved Navn Sebehr — ogsaa kaldet den sorte Pascha — opkastede sig endog til selve Khedivens Medbeiler. Han var Herre over 30 Stationer, omgav sig med et Hof og levede formelig paa fyrstelig Vis.

Khediven havde opmuntret Slavehandelen, saalænge den hjalp til at fylde hans Skatkammer; men fra det Øieblik, han saa sit Overherredømme truet, blev han en ivrig Menneskeven og forkyndte for den beundrende

europæiske Verden, at han var bestemt paa at udrydde den. Til den Ende — sagde han — havde han formaaet Sir Samuel Baker til at gaa i sin Tjeneste, og til den Ende kaldte han nu Gordons Geni tilhjælp. Det maatte — for at bruge hans egne Ord — hævdes selv i disse fjerne Egne, at den blotte Forskjel i Hudfarve ikke gjør Mennesker til en Handelsvare, og at Liv og Frihed er hellige Ting. Under denne Menneskekjærlighedens Maske valgte han Gordon, der var bekjendt saavel for sin Humanitet som for sin sjeldne Evne til at styre, til sin nye Guvernør.

Gordon havde kun været et Par Dage i Kairo, inden han gjennemskuede Khediven. Alligevel var han bestemt paa at overtage Posten og gjøre sit yderste for at forbedre de ulykkelige Stammers Kaar. I hvilken Aand han skred til sin vanskelige og farlige Gjerning, fremgaar af hans egne Ord: „Jeg vil gjøre det; thi jeg agter mit Liv for intet værd og vil, om jeg mister det, for min egen Del kun ombytte megen Uro og Besvær med fuldkommen Fred."

Det var Gordons Ønske at tage med et almindeligt Dampskib paa det røde Hav til Suakim; men man indvendte, at Guvernøren over Øvreægypten maatte reise paa standsmæssig Vis. Et Extratræn holdtes i Beredskab for at føre ham til Suez; men Lokomotivet gik itu, saa at han maatte fortsætte Reisen med et almindeligt Træn — hvilket voldte ham megen Fornøielse. „De begyndte med Ære", siger han, „men endte med Skam". Han havde med sig vel 200 Tropper, der skulde tjene ham til Eskorte gjennem Ørkenen til Berber. Dette var

en Marsch paa 14 Dage; men Gordon havde intet derimod, saasom det vilde give hans Soldater, der bestod af de værste Fillefanter, Anledning til at lære ham desto bedre at kjende. Hans Stab var ganske faatallig; — den dygtigste Mand, han havde med sig, var en Italiener ved Navn Gessi, som han kjendte fra Krim.

Efter tre Dages Seilads fra Berber naaede han Khartum, hvor Generalguvernøren kom ud i fuld Uniform for at tage imod ham, og han landede under Salut og Militærmusik. Bedre end dette var dog den Efterretning, at et Slags Græs, som hindrede Farten paa Nilen, var bleven fjernet af Soldaterne med den Følge, at Reisen fra Khartum til Gondokoro, hvortil Sir Baker havde brugt fjorten Maaneder, nu kunde tilbagelægges paa tre Uger.

Gordon forblev en Uge i Khartum. Denne Tid anvendte han, tiltrods for den overordentlig hede og tørre Luft, hvortil han endnu ikke var bleven vant, til at holde en Mønstring, besøge Hospitalet og Skolerne samt udstede en Bekjendtgjørelse, som forbød at organisere bevæbnede Skarer og at indføre Krudt og Vaaben i de Provinser, der stod under hans Herredømme.

Derpaa afseilede han til Gondokoro. Store Krokodiler solede sig i Nilens Dynd, Trækfuglenes Skarer kredsede i den brændende hede Luft, uhyre Flodheste plaskede i Vandet og sprøitede det ud gjennem sine Næsebor, medens store Flokke af Abekatte med Halen iveiret kom ned til den hellige Flod for at drikke. Nogle af de indfødte ved Bredderne havde Palmeblade paa Hovedet, andre var fuldstændig nøgne og flygtede forfærdede, naar

en Kikkert rettedes imod dem. Ved Saubat, hvor Dampe1ren stoppede for at indtage — ikke Kul, men Ved, overraskede man en Dinka-Stamme, et sort Hyrdefolk, som tilbeder Troldmænd. Med megen Vanskelighed formaaede Gordon Høvdingen og fire af hans Mænd til at komme ombord. Han indfandt sig i fuldt Toilette, siger Gordon, bestaaende af — et Halsbaand. Hans Maade at hilse paa var først sagte at slikke Bagen af den hvide Mands Haand, derpaa at holde sit Ansigt tæt til hans og lade, som han spyttede. Efter at have indtaget et Maaltid sammen med Gordon, sang han og hans Mænd en Hymne til den hvide Høvdings Pris. Derpaa vilde de nærme sig ham krybende for at kysse hans Fødder; men dette fik de ikke Lov til. De berigedes med en glimrende Foræring af Perler og drog sin Vei med Glæde.

Ved Bohr, som var befæstet af Slavehandlerne, viste Indbyggerne sig alt andet end imødekommende, idet Rygtet om den i Khartum udstedte Bekjendtgjørelse havde naaet dem. Ved Sainte-Croix's Missionsstation kom Folket derimod ud syngende og dansende, idet Skibet dampede forbi.

Da han naaede Gondokoro, som skulde være hans Residens, blev Befolkningen yderst forbauset over hans Komme, saasom man ikke engang havde hørt om hans Udnævnelse. Han fandt Byen at være baade et usselt og farligt Opholdssted — det sidste paa Grund af den Mishandling, de indfødte havde været Gjenstand for. Men skjønt Tilstanden var saa slet som mulig, følte Gordon sig forvisset om, at han vilde kunne gjøre meget til at forbedre den. Det gjaldt først og fremst om at vinde Folkets Tillid.

Til den Ende reiste han stadig fra Punkt til Punkt, idet han bestræbte sig for at gjøre sig tilvens med sine Undersaatter, hvorsomhelst han færdedes. Nogle forærede han Korn, andre satte han til at plante Mais, hvilket de i lang Tid havde undladt at gjøre, da Erfaringen havde lært dem, at deres lille Høst altid vilde blive taget fra dem. Det varede ikke længe, inden de stakkels Negere flokkede sig om ham i store Skarer. Fordetmeste havde de noget at beklage sig over; undertiden vilde de have ham til at kjøbe sine Børn, som de var for fattige til selv at ernære. Af stor Betydning var hans energiske og resolute Optræden overfor deres Tyranner, Slavehandlerne. Han kom underveir med, at disse Kjeltringe ofte stod i hemmelig Forbindelse med Regjeringen. De stjal Kvæget og røvede dets Eiere, hvorpaa de delte Byttet med en eller anden medgjørlig Embedsmand. Saaledes fik han gjennem et opsnappet Brev fra en Bande Menneskejægere til Guvernøren af Fachoda vide, at 2000 Stykker stjaalet Kvæg og et Antal røvede Negere var paa Veien fra disse Hædersmænd til deres agtværdige Korrespondent. Gordon konfiskerede alt Kvæget, da han ikke kunde sende det tilbage til Eierne, som var for langt borte. Slaverne sendte han dels hjem og kjøbte dem dels selv. De Stakler var kun altfor glade ved at faa være hos ham. En af dem var en Dinka-Høvding, som blev Gordon til god Nytte. Slavehandlerne kastede han i Fængsel, men tog senere enkelte af dem i sin Tjeneste, naar han opdagede brugbare Egenskaber hos dem.

I næsten to Maaneder opholdt han sig ved Floden Saubat. Egnen deromkring var yderst trist og øde og

saa langt udenfor al Civilisation, at arabiske Tropper blev forviste did til Straf, ligesom Russerne til Sibirien. Gordon holdt dog baade Mod og Helbred oppe. Han var aldrig ledig; naar han var færdig med sine offentlige Pligter, morede han sig med at opfinde Fælder til de uhyre Rotter, som delte hans Hytte.

Han havde ingen Grund til at angre, at han havde taget de befriede Slaver i sin Tjeneste. De var stærke og villige og var ham til god Nytte ved Forflyttelsen af Stationen til den anden Flodbred, hvor Luften var sundere. Han befriede en ny Ladning Slaver og sørgede for dem paa det bedste, lige til de mindste Detaljer. „Hun fik sin Tobak til det sidste", skriver han om en stakkels gammel Kone, som han forsynede med Mad i ugevis, men som tilsidst døde. „Hvilken Forandring fra hendes elendige Tilværelse! Dog antager jeg, hun fyldte sin Plads i Livet ligesaa godt som Dronning Elisabeth."

Da han kom tilbage til Gondokoro, fandt han hver eneste Mand af sin Stab angreben af Feber. Selv hans Tjenere var hjælpeløse, saa at Gordon var nødt til at agere Sygepleier baade Dag og Nat. Selv var han den eneste som stod sig mod Klimatet, men han blev saa mager som en Skygge af Overanstrengelse. En af Englænderne døde, og de øvrige forlod det usunde Sted, eftersom de blev istand dertil, saa at Gordon tilsidst kun havde een Mand af den oprindelige Stab tilbage. Han bestemte sig da til at forlægge sin Residens til Lardo, som laa høiere over Sumpene. Dette medførte adskillige Besværligheder; men inden Aarets Udgang havde han iværksat Planen og indrettet sig i sit nye Kvarter.

„Gordon har isandhed gjort Underværker, siden han kom til dette Land", skriver en af hans Stab. „Da han kom hid for 10 Maaneder siden, forefandt han 700 Soldater i Gondokoro, som ikke vovede sig hundrede Alen udenfor dette Sted undtagen bevæbnede og i Flokke, af Frygt for Barierne, som var rasende over den Maade, hvorpaa Baker havde behandlet dem. Med disse 700 Mand har Gordon nu garnisoneret otte Stationer. Bakers Expedition kostede den ægyptiske Regjering Pd. St. 1,170,247, medens Gordon allerede har sendt saa mange Penge til Kairo, at det ganske vil dække Udgifterne ved hans Expedition." — — —

En af Gordons Projekter for det følgende Aar var at forbinde Stationerne ved en Række befæstede Poster med en Dags Mellemrum. Stationerne laa sex Maaneders Marsch fra hverandre, og Reisen kunde blot foretages af et Følge paa 100 Mand. Hvis den ovennævnte Plan kunde iværksættes, vilde den derimod kunne foregaa meget hurtigere, og 10 Mand kunde reise uden Fare. Han tænkte tillige at aabne en Forbindelse med Syden og trænge frem henimod Kong Mtesas Land. Han var uaf-ladelig virksom og drog stadig fra den ene Station til den anden. Hans Energi forbausede i høi Grad de dovne Arabere, som kunde staa den hele Dag og stirre paa sin besynderlige Guvernør — „den lille Khediv", som de kaldte ham, og følge hver af hans Bevægelser, medens han var paafærde her og der under sit Tilsyn med de mindste Detaljer.

Han anskaffede sig tre stærke Nilbaade, beregnede paa at kunne modstaa Flodhestenes Angreb, og drog med

disse ud paa Opdagelser gjennem ukjendte Trakter. At faa disse Baade gjennem de voldsomme Vandhvirvler i Floden var et baade vanskeligt og farligt Arbeide. Sexti til otti Mand maatte hale i Baaden paa begge Sider, og dersom de slap Taget et Øieblik, kantrede Baaden. Det besværligste var dog at formaa de magelige Arabere til at gribe sig an. De gik „som til en Begravelse“ og gjemte sig i Græsset, saasnart de kunde lure sig væk. Imellem kunde et Toug gaa itu, eller Vandet kom styrtende ned fra begge Sider af Klipperne og bortførte Baadens Mast. Reisen besværliggjordes end yderligere ved, at Soldaterne ledsagedes af over 100 Kvinder og Børn, og ved, at man stadig stødte paa sky og ukjendte Stammer, medens Skarer af Troldmænd piskede Vandet og fremhylede sine Besværgelser for at skaffe den hvide Mand Lykke paa Reisen.

Undertiden tilbagelagde man en Mil om Dagen; men intet kunde beregnes med Bestemthed hverken med Hensyn til Afstanden eller Lokaliteterne. De indfødte var overordentlig frygtsomme og havde intet Begreb om at tælle. Naar man spurgte dem, hvor langt det var til dette eller hint Sted, pegte de altid paa et vist Punkt af Himlen for at antyde, at naar Solen var kommen did, vilde de reisende have naaet det omspurgte Sted. Det var umuligt at faa nogen Haandsrækning af dem enten ved Magt eller Overtalelser. Engang angreb de ham og viste sig da meget modige ved at avancere trods Geværilden, krybende paa Maven, hvilket gjorde det meget vanskeligt at træffe dem.

Omsider naaede Expeditionen et Punkt, hvorfra det

viste sig umuligt at trænge videre frem paa samme Maade; men Gordon havde ialfald forvisset sig om, at det lod sig gjøre at befare Floden saa langt med Dampskibe til visse Tider af Aaret, og altid med smaa Baade.

Det bliver for vidløftigt her at følge ham paa hans mange Foretagender i den ene og den anden Retning. I Kampen mod Slavehandelen lagde imidlertid Sudans Generalguvernør saa mange Hindringer iveien for ham, at han i Tidens Løb erklærede at ville nedlægge sin Post, med mindre Khediven gik ind paa, ogsaa at stille Sudan, Darfour og Provinserne ved Ekvator under hans Styrelse. Efter et Besøg i Kairo opnaaede han dog alt dette, og det blev formelt bekjendtgjort, at han var bemyndiget til at virke til Slavehandelens Ophævelse samt til Forbedring af Landets Kommunikationsmidler. Endvidere paatog han sig at reise som Gesandt til Kong Johannes af Abyssinien, med hvem den ægyptiske Regjering dengang stod paa en spændt Fod.

I Khartum fandt hans Indsættelse som Generalguvernør Sted under adskillig Høitideligheds. Man ventede, at han vilde holde en Tale; men alt, hvad han sagde, var: „Med Guds Hjælp vil jeg holde Vægtskaalen lige". Dette faldt mere i Folkets Smag, end om han havde staaet og talt i en hel Time. I en Beretning om Indsættelsen, hidrørende fra et Øienvidne, heder det, at Gordon Pascha bagefter lod uddele Gaver blandt værdige trængende, og at han i Løbet af tre Dage bortgav henimod 1000 Pund af sine egne Penge.

Til sin Ærgrelse var han nødt til for det første at bo i et Palads og finde sig i at lade sig opvarte af hen-

ved 200 Tjenere og Ordonnanser, der tvang ham til at iagttage alle Etikettens Regler. Han blev, som han selv udtrykker sig, „bevogtet som en Guldklump".

Hans Ophøielse havde vakt megen Uvilje blandt hans Formands, den afsatte Generalguvernørs Slægtninge. Ja, det forlød endog, at dennes Søster ved Efterretningen derom gav sine Følelser Luft ved at slaa itu 130 af Paladsets Vinduer. Men Folket i det store taget hilsede hans Komme med Glæde. Rygtet om det gode, han havde udrettet allerede paa Reisen til Khartum, var ilet foran ham, saa at han neppe havde indrettet sig i sin Hovedstad, inden hans Palads formelig beleiredes af Ansøgere, som begjærede Audiens. Det var umuligt for ham at tage imod dem alle; men han lod anbringe en Kasse udenfor Paladset, hvori Folket kunde lægge sine Bønskrifter, som derefter blev tagne under omhyggelig Overveielse. Før i Tiden havde ingen kunnet faa Adgang til Generalguvernøren undtagen ved at bestikke hans undergivne.

Den Opgave, Gordon havde at løse, var ledsaget af særegne Vanskeligheder. Den krævede en næsten overmenneskelig Takt, Energi og Viljekraft. Han havde at gjøre, ikke blot med uværdige og ofte opsætsige Provins-Guvernører, men tillige med vilde og ustyrlige Stammer. Han havde at opløse en Grænsevagt paa 6000 Mand, som saa igjennem Fingre med Slavehandelen og bestjal Stammerne for egen Regning. Det paalaa ham at undertvinge og gjenoprette Orden i den uhyre Provins Bahr-Gazelle, som nu stod under den mægtige Slavehandler Sebehrs Herredømme. Det var isandhed en uhyre Opgave dette,

at udrydde Slaveriet blandt et Folk, for hvem Handelen med Menneskekjød var ensbetydende med Liv, Ære og Lykke, at skabe en Armé af det sletteste mulige Materiale, at sørge for Handelens Opkomst og gode Statsindtægter i det vildeste Anarki i Verden. Den Uendelighed af Detaljer, som var indbefattede i et eneste Skridt henimod Maalet, de utallige Hindringer, det dødelige Klima, det gyselige Utøi, den uafladelige Afvexling af overvældende Hede om Dagen og bitter Kulde om Natten: — alt dette i Forening gjorde Foretagendet, selv om det kun delvis lykkedes, til nogetnær enestaaende i Menneskeslægtens Historie.

Hans Nærværelse var af stor Vigtighed i Khartum, men endnu mere i Darfour. Der var nemlig Landet i Oprør, og flere af de garnisonerede Stationer beleirede af Oprørerne. Gordon besluttede da at komme dem til Undsætning og drog paa Kamelens Ryg ud paa et Ridt, der kom til at vare i fem Maaneder. I et Brev, som han skrev underveis, heder det: „Jeg befinder mig meget vel paa min Kamel og er mere tilfreds paa Reiser end i Byerne, hvor jeg maa finde mig i alt dette brydsomme Ceremonivæsen."

Paa Grænsen af Darfour haabede han at kunne vinde for sig de oprørske Stammer mellem Fogia og Fascher og at marschere videre til sidstnævnte By med en Livvagt af Fiender, forvandlede til Venner. Denne Slags storslagne Selvtillid ytrer sig stadig hos ham. Den var et Udslag af den dybe Religiøsitet, der var en uadskillelig Bestanddel af hans Karakter og Liv. „At bede for de Folk, jeg er i Begreb med at besøge, styrker mig for-

underlig", siger han, „og det er mig, som om der allerede var forefaldt noget mellem os, naar jeg for første Gang møder en Høvding, for hvem jeg har bedet. Herpaa grunder jeg mit Haab om en Triumfmarsch til Fascher. Jehova er med mig, og jeg sætter min Lid til ham og ikke til Mennesker."

Hans Tillid blev heller ikke beskjæmmet. Indvaanerne af Darfour, som havde lidt en skjændig Behandling af de Soldater, som udgjorde Grænsevagten, flokkedes om ham for at fremføre sine Besværinger og bede ham om Tilgivelse. Saa langt som halvveis til Fascher lykkedes det ham at slutte Fred med alle Stammerne. Han foresatte sig, for at gavne sine nye Undersaatter, om muligt paa Veien at ødelægge de Røverhuler, som opfyldte Landet, og gjøre kort Proces med Slyngler, som holdt til i dem. Shaka var Tilholdssted for den mægtige Slavehandler Sebehrs Horde, som kommanderedes af hans Søn Suleiman. Denne kunde bringe 11,000 Mand i Felten — en uhyre Armé i disse Egne; men Gordon, som var vel vidende om sine egne faa og elendige Troppers Udygtighed, spekulerede paa at bringe ham til Lydighed uden at affyre et Skud.

Efter mange Vanskeligheder naaede han Fascher med 150 Mand, til stor Overraskelse for de beleirede Indvaanere. Suleiman plagede og plyndrede Stammerne i vid Omkreds og truede endog med 6000 Røvere Byen Dara. Dette bragte Gordon til ufortøvet at begive sig derhen. Om dette mageløs dristige Ridt skriver han selv i et Brev til sin Søster: „Jeg kom til Dara længe før min Eskorte efter at have redet tolv Mil i Løbet af

halvanden Dag. Omtrent en Mils Vei fra Byen blev jeg omringet af en Fluesværm, der plagede mig og min Kamel saa slemt, at vi øgede Farten af alle Kræfter. Havde jeg ingen menneskelig Eskorte, saa havde jeg ialfald en, som var stor — af Fluer. Jeg kom over mine Folk i Dara som en Lynstraale. Saasnart de havde fattet sig en Smule, blev der givet Salut. Forestil dig en eneste, smudsig hvid Mand paa en Kamel, prydet med Fluer, pludselig indfinde sig blandt de officielle Myndigheder! Folk blev som lamslaaede og kunde ikke tro sine egne Øine. Jeg indtog intet Middagsmaaltid efter mit lange Ridt, men fik en god Nats Hvile, hvorunder jeg glemte alle de udstandne Strabadser. Ved Daggry stod jeg op, iførte mig den forgyldte Rustning, Khediven havde foræret mig, og red med en Eskorte af mine Røvere (en Afdeling af Grænsevagten) ud til de andre Røveres Leir, vel en Fjerdingvei borte. Sebehrs Søn, en vakker 22-aarig Gut, kom mig imøde. Jeg red hen til Høvdingernes Telt i Leiren; de blev alle maalløse af Forundring over mit Komme iblandt dem. Efter at have nydt et Glas Vand, vendte jeg tilbage, idet jeg opfordrede Suleiman og hans Slægtninge til at indfinde sig i min Bolig. De kom alle, og medens vi sad der i en Cirkel, sagde jeg dem paa udsøgt Arabisk, at jeg vidste, de havde isinde at gjøre Oprør, men at jeg isaafald vilde finde Midler til at afvæbne og jage dem fra hverandre. De hørte paa mig i Taushed og forlod mig saa for at tænke over, hvad jeg havde sagt. Nu har de netop sendt mig et Brev, hvori de lover at underkaste sig, og jeg takker Gud for det. Det fortælles, at da Suleiman kom

tilbage til Leiren, lagde han sig ned uden at sige et Ord, og Araberne mente, at jeg havde forgiftet ham — med Kaffe!"

Paa Gordons Ordre traf nu Suleiman sine Folk — ihvorvel temmelig uvillig — tilbage til Shaka. Da Gordon senere paa Aaret passerede den Vei gjennem en tæt, tornefuld Skov, sendte Suleiman ham en skriftlig Indbydelse til at aflægge ham et Besøg, hvilket Gordon øieblikkelig gik ind paa. Da han nærmede sig Røverhulen, kom Suleiman og hans Høvdinger ud for at tage imod ham. Han behandledes med den største Ærbødighed, men opholdt sig kun to Dage iblandt dem. Dette var maaske det heldigste; thi han havde ingen Skildtvagter, og det forløb senere, at Slavehandlerne havde spekuleret paa at tage ham tilfange. At de ikke gjorde det, er næsten ufatteligt. Det kan kun forklares derved, at han her, ligesom ved Dara, forbausede og imponerede dem ved sin fuldstændige Frygtløshed.

Paa sine Reiser traf han oftere paa Slaver, som laa døende i Solstegen. Synet af deres Elendighed gjorde ham ulykkelig. Hans Breve er fulde af Beskrivelser af deres Lidelser og af Beviser paa hans brændende Ønske om at tilintetgjøre den skjændige Trafik, de var Ofre for. At have kuet Suleiman var et betydeligt Skridt henimod det forønskede Maal, og Virkningen af denne kjække Bedrift lod sig spore i mere end en Retning ved hans Tilbagekomst til Khartum.

Hans Bevægelsers overordentlige Hurtighed var i høi Grad Gjenstand for Folkets Forundring, ligesaavel som hans Uforfærdethed, Bestemthed og utrættelige Energi. At

sige til en efterladen Embedsmand, at Generalguvernøren var i Anmarsch, virkede bedre end Pisken. Raabet „Paschaen kommer“ var overalt Signalet til at sætte sig i Virksomhed. Med saadan Hurtighed gjennemreiste han det Land, han styrede, at hans Kameler, som med en anden Rytter vilde have holdt ud i ti Dage, bukkede under paa den sjette. Mer end én Gang, naar Solen brændte som hedest, faldt de døde om under ham. Naar dette hændte, tog han et nyt Dyr og red videre.

Meget af hans Tid optoges af Folk, som overhængte ham med sine private Besværinger. „Jeg kan ikke gaa ud“, siger han, „uden at Folk følger mig i Hælene for at fremføre sine Klager. Jeg vil ikke lade dem jages bort med Pisken, som det ellers er Skik og Brug, men jeg maa ofte lade, som jeg ikke hører; thi hvorledes skulde jeg vel kunne hjælpe alle? Var det ikke for den store Trøst, jeg har af Samfundet med Gud“, lægger han til, „og i Bevidstheden om, at Han er Generalguvernør, kunde jeg aldeles ikke staa i min Gjerning.“ Og paa et andet Sted: „Ingen kan have Fred under Livets mangehaande Frygt og Bekymringer, medmindre han forlader sig paa sin Gud (Es. 50, 10); det giver et Menneske overmenneskelig Kraft. — — — — Jeg er bleven, hvad man kalder en Fatalist, d. e. jeg stoler helt og holdent paa, at Gud vil hjælpe mig ud af enhver Vanskelighed. — — — — Ligesom Salomo har jeg bedet om Visdom til at styre dette store Folk, og han vil ikke alene give mig dette, men alt andet desforuden. Jeg føler min egen Svaghed og ser op til ham, som er almægtig. Udgangen overlader jeg til ham uden overdreven Uro.

— — Det er min faste Overbevisning, at jeg kun er et Redskab, som Gud værdiges at bruge for en Tid. Tager han mig bort, vil han lettelig finde en anden Orm til at udfylde min Plads." — — — —

Midt under sit Arbeide her blev han kaldt til Kairo, hvor Khediven ønskede hans Nærværelse ved Ordningen af et financielt Spørgsmaal. Dette faldt aldeles ikke i hans Smag. Han indbildte sig, at hans frie Nomadeliv som Sudans Generalguvernør havde gjort ham uskikket for Middagsselskaber og Civilisationens øvrige Krav. I det forløbne Aar havde han redet omkring 500 Mile gjennem Ørkenen i Klæder, som hang løst omkring ham. „Følgen er", siger han, „at jeg har rystet mit Hjerte og mine Lunger ud af deres rette Pladser." Khedivens Ordre maatte imidlertid efterkommes. Han havde sendt Gordon en telegrafisk Indbydelse til Middag samme Dag, han naaede Kairo; men Trænet var forsinket, saa at han ved sin Ankomst til Paladset fandt, at hans Vært havde ventet halvanden Time paa ham og nu insisterede paa, at han skulde indfinde sig ufortøvet i Selskabet, som han var, i sin støvede Reisedragt. Han modtoges med hvert Tegn paa Udmærkelse, blev placeret ved Khedivens høire Side og efter Middagen anvist Bolig i et Palads, som ellers kun var bestemt til kongelige Gjæster. Al denne Pragt og Opmærksomhed plagede ham forskrækkelig. „Jeg føler mig som en Flue i dette store Hus."

Resultatet af Besøget i Kairo var heller ikke tilfredsstillende, da hans Opfatning af det foreliggende Spørgsmaal ikke stemte overens med Khedivens. Han var ærgerlig over at have spildt sin kostbare Tid til ingen Nytte,

og da han forlod Hovedstaden igjen for at vende tilbage til de Pligter, han saa modstræbende havde forladt, skede det i en usædvanlig nedtrykt Sindsstemning. Folket i Khartum var lykkelige over at faa ham tilbage, men der havde i Mellemtiden ophobet sig en næsten overvældende Mængde Arbeide, og han begyndte desuden at mistvivle om at kunne udrette noget varigt godt.

Ikke meget længe derefter fik han Underretning om, at Suleiman atter havde gjort Oprør og bemægtiget sig Provinsen Bahr Gazelle. Det var et kritisk Tidspunkt; thi medens Generalguvernøren havde holdt Slavehandlerne i Ave, afskaaret deres Forbindelse med de nordlige Provinser og blokeret dem i Syden, havde de samlet sig under Suleiman og oversvømmet Bahr Gazelle. Gordon handlede med sin vante raske Beslutsomhed. Han sendte sin dygtige Løitnant, Gessi, afsted paa en Expedition mod Oprørerne, lagde Haand paa saa mange, han kunde faa fat paa, af Suleimans Slægt, kastede dem i Fængsel og konfiskerede deres Eiendomme.

Gessi havde en høist besværlig og langvarig Marsch gjennem uveisomme Egne. Underveis hørte han, at Suleiman havde proklameret sig som Provinsens Herre, overrasket en af Khedivens Garnisoner og nedsablet Tropperne. Denne Begivenhed havde tilfølge, at store Skarer af de neutrale Araberstammer sluttede sig til ham. Gessi havde kun 300 regulære Tropper, to Kanoner og 700 uøvede Mand. Han forskansede sig og sendte Bud til Gordon efter Forstærkning; men paa Grund af Flodens Blokering af det føromtalte Græs var hans Breve til Khartum fem Maaneder underveis. Imidlertid for-

stærkedes han af en venligsindet Araberhøvding med 700 Mand og marscherede nu videre til en forladt Station, hvor han forskansede sig ved Hjælp af Palisader og oppebiede Suleimans forventede Angreb.

Dette fandt dog først Sted efter fjorten Dages Forløb. Fire Gange førte Suleiman sine Folk frem til Angreb, og fire Gange blev de tilbageslaaede med stort Tab. Han trak sig da tilbage til de nærliggende Høider efter at have mistet 1000 Mand og fem Faner. Gessi havde imidlertid for faa Folk til at kunne tage Offensiven og manglede desuden Ammunition. Opmuntret ved Fiendens nødtvungne Uvirksomhed gjorde Suleiman et nyt og endnu voldsommere Angreb, men blev atter slaaet tilbage. Gessi var nu saa blottet for Ammunition, at han maatte opsamle og bruge de Kugler, Suleiman fyrede ind i hans Leir. Alligevel blev det ham, som gik af med Seieren, da Fienden den følgende Dag gjorde et sidste Forsøg. Efter syv Timers Kamp, hvorunder Udfaldet syntes tvivlsomt, blev Slavehandlerne fuldstændig adspredte. Suleiman selv blev slæbt bort fra Slagmarken af sine egne Mænd, medens Gessi forlod sin befæstede Stilling og forfulgte hans oprevne Skarer ind i de tilstødende Skove.

Medens Gessi saaledes holdt Suleiman Stangen, var Gordon stærkt optaget i Khartum. Eftersom Tiden gik, voxede imidlertid hans Bekymring for Gessi, og dette endte med, at han selv drog ud paa et Togt mod Slavehandlerne i Retning af de Egne, hvor Gessi befandt sig. Varmen var paa den Tid overordentlig trykkende. „Jeg har aldrig oplevet en lignende Hede", skriver han, „hverken i Kina eller noget andet Sted". Han udrettede dog ad-

skillig godt, hvor han drog frem, ved at stanse Karavaner af Slaver, som han befriede, og straffede deres grusomme Herrer. Slaverne befandt sig sædvanligvis i den elendigste Forfatning. „Enkelte af de stakkels Kvinder er ganske nøgne", siger han, „og der er ganske smaa Børn iblandt dem. De er blevne førte over en Strækning i den hede Zone, som jeg paa min Kamel gyser tilbage for at befare."

Da Gordon naaede Shaka, modtoges han af den beroligende Efterretning om Gessis heldige Operationer, med det Tillæg, at han nu havde faaet Forstærkninger og ikke behøvede flere Tropper. Han (Gessi) havde efter den føromtalte Seier været uafladelig virksom med at gjøre Jagt paa og ødelægge utallige Røverbander. Derefter bestemte han sig til at marschere mod Suleiman selv, som havde søgt Tilflugt i en By, der var opkaldt efter ham, nemlig Dem Suleiman. Gessis Angrebsplan var saa fortrinlig anlagt og udført, at Suleiman selv med Nød og neppe undgik at falde i hans Hænder. Han undslap denne Gang; men Gessi indhentede ham senere efter en forceret Marsch, overraskede ham og hans Mænd, medens de sov og fik dem til at overgive sig under den Forudsætning, at hans Styrke var mangedobbelt saa stor som i Virkeligheden. De nedlagde sine Vaaben; men stor var Suleimans Ærgrelse, da han opdagede, hvor faatallig den Skare var, som havde overvundet ham. Paa Gordons Ordre blev saavel han som de øvrige Høvdinger senere skudte.

Saaledes knækkedes Sebehrs Magt i hans Søns Person. Sebehr selv blev ført for Retten i Kairo og

anklaget for Oprør mod Vicekongen; han blev funden skyldig og dømt til Døden. Men som Gordon spaaede, blev Dommen ikke udført. Tvertimod fik han Tilladelse til at leve paa fri Fod i Kairo, ja, modtog endog af Khediven en Pension paa 100 Pund om Maaneden.

Gordon havde imidlertid paa sin Kant givet Slavehandlerne mangen streng Lærdom og glædede sig over, at deres Trafik havde faaet et haardt Stød. Men Regjeringens ustø og vaklende Politik i denne Sag lagde ham stadig Vanskeligheder iveien. Paa denne Tid blev den gamle Khediv afsat og en ny udnævnt, med hvem han endnu mindre kunde sympathisere.

Ikke længe efter foretog han en overordentlig besværlig og farefuld Reise til Abyssinien for at underhandle med Kong Johannes. Kongens Fordringer var imidlertid saa overdrevne, at Gordons Sendelse ikke hidførte nogetsomhelst Resultat. Han holdtes endog en Tidlang fangen af Abyssinierne. Og vistnok vilde den dristige Maade, hvorpaa han vovede at sige denne Kongernes Konge Sandheden, have kostet de fleste Gesandter Livet. Saaledes lod han Kongen vide, at han vilde gjøre rettest i ikke at prøve paa at være Gud, samt at sex Fod Jord vilde dække ham ligefuldt som enhver anden. Følgende fornøielige Skildring af en Sammenkomst mellem det eiendommelige Par hidsættes her:

„Da Gordon blev tagen tilfange af Abyssinierne, gjorde han Kong Johannes fuldstændig skakmat. Kongen modtog sin Fange, siddende paa sin Throne, medens en Stol til Gordon var placeret paa et betydelig lavere Stade. Det første, Gordon gjorde, var at tage denne

Stol og stille den ved Siden af Hans Majestæt og sætte sig paa den, hvorpaa han lod Kongen vide, at han kun vilde underhandle med ham som sin Ligemand. Dette bragte Hans sorte Majestæt noget udaf Koncepterne, men han fattede sig omsider og sagde da: „Ved du, Gordon Pascha, at jeg kunde lade dig dræbe paa Stedet?“ „Det er jeg fuldkommen vel vidende om, Deres Majestæt“, svarede Gordon. „Gjør det strax, om det saa er Deres kongelige Forgodtbefindende. Jeg er rede.“ Dette forbløffede Kongen i endnu høiere Grad, og han udbrød: „Hvad! Rede til at blive dræbt!“ — „Ganske vist“, sagde Gordon, „jeg er altid rede til at dø, og det er saa langt fra, at jeg nærer Frygt for at blive dræbt af dig, at jeg tvertimod vilde anse det for en Tjeneste, du beviste mig, idet du derved vilde befri mig fra al Møie og alle Ulykker, som Fremtiden muligens kan have i Vente for mig“. Dette overvældede Kongen fuldstændig, saa at han blot kunde fremstønne: „Altsaa har min Magt ingensomhelst Rædsel for dig?“ „Ikke den allermindste“, var Gordons lakoniske Svar, hvorpaa Hans Majestæt aldeles forstummede.

— — — — — — — — — — — — — — —

Paa Veien tilbage til Ægypten indsendte Gordon sin Afskedsansøgning til Regjeringen. Dette Skridt kom overraskende for det store Publikum, men havde allerede i nogen Tid været forberedt. Han fandt det stadig vanskeligere at samvirke med de ægyptiske Myndigheder og kunde efter sin Opfatning ikke gaa ind paa at indføre de Forandringer i sin Politik, som disse insisterede paa.

Det var kun en personlig Tjeneste, han viste Khediven ved at drage til Abyssinien. Dette havde han gjort

med Fare for sit Liv; men ved hans Tilbagekomst optraadte Ministrene paany hensynsløst og hoverende, og efter en Række ubehagelige Konferenser var Gordons Beslutning urokkelig. At den vakte megen og almindelig Beklagelse, behøver neppe at tilføies.

Ved Tilbageblikket paa sin Gjerning i Sudan ytrer han selv: „Jeg er hverken en Napoleon eller en Colbert. Jeg giver mig hverken ud for at have været en stor Hersker eller Finansmand. Men ét kan jeg sige: jeg har rokket Slavehandlerne i deres faste Stilling, og jeg har vundet Folkets Kjærlighed." — Hans hele Færd fra først til sidst havde givet den gamle Khediv Grund til følgende Udtalelse med Hensyn til ham: „Man siger, at jeg ikke har Tillid til Englænderne. Har jeg kanske ikke Tillid til Gordon Pascha? Det er en ærlig Mand, en Administrator, ingen Diplomat."

Bortseet fra Vanskelighederne ved at tjene den nye Khediv, længtes Gordon efter Hvile. De sidste fire Aars anstrengte og uafladelige Arbeide, det skrækkelige Klima og de lange Marscher havde ikke undladt at efterlade sine Spor. Og hvo kan undres over, at han harmedes over de ægyptiske Paschaers Optræden, da de ikke havde Folkets Bedste, men kun sin egen Fordel, for Øie. Til en af de værste af dem sendte han et Telegram, saalydende: »Mene Mene Tekel Upharsin«. Og saa afskibede han sig til England, idet han tog med sig Mindet om den begeistrede Venneskare, som sagde ham Farvel i Kairo. En saa kraftig og dog mild Haand havde aldrig før styret Sudans ulykkelige Land.

Ved hans Tilbagekomst til England kunde Pressen

ikke sige nok til hans Pris, og med Hentydning til den umaadelige Provins, han havde styret, var det en Tidlang Mode at kalde ham „Den ukronede Konge". Den fashionable Verden fordoblede sine Anstrengelser for at gjøre ham til Dagens Løve, og mange fornøielige Træk vilde kunne fortælles om den Maade, hvorpaa han undgik dem, som opsøgte ham, og om den Krigslist, han betjente sig af, for at unddrage sig de mange Indbydelser.

Et kort Ophold i Schweiz var al den Hvile, han undte sig.

En engelsk Geistlig, Pastor R. Barnes, som gjorde Gordons Bekjendtskab paa dette Tidspunkt, har udgivet endel Optegnelser om ham, hvoraf vi hidsætter følgende:

„Tidlig i Aaret 1880, før Kulden endnu havde forladt Fjeldene omkring Genfersøen, opholdt jeg mig med min Familie i Hotel du Faucon i Lausanne. Vort lille Selskab havde en Dag søgt hen i et af Vinduerne til Solsiden i Spisesalen, da mine Børns Opmærksomhed blev henledet paa en engelsk Herre og en ung Gut, som havde leiret sig i et Hjørne af Salen, nær Indgangen. De lod ikke til at kjende nogen i Hotellet og syntes at være fuldstændig optagne af hinanden. Herren var af Middelshøide; hans Ansigt havde dybe Furer, og hans smukke brede Pande og det høist bestemte Træk om hans Mund og Hage antydede en sjelden Evne til alvorlig og praktisk Tænkning. Han gjorde Indtryk af at være ligesaa mild som kraftfuld; thi der var en vis øm Klang i hans dybe, fyldige Stemme og i hans talende blaa Øine. En Stund efter tiltalte han mig og foreslog, at vi skulde tage en meget magelig Spadsertur, som ikke vilde over-

anstrenge mine dengang svage Kræfter. Vi kom da snart i Samtale om de alvorligste Ting, og jeg blev meget slaaet af den Ligefremhed, Enfoldighed og Varme, hvormed han drøftede dem.

Det varede endnu nogle Dage, inden jeg fik vide hans Navn, og selv da faldt det mig ikke ind, at han var den berømte „Kineser-Gordon“, som i aarevis havde styret Sudan. Jeg kom underveir med dette paa en eiendommelig Maade. En Dag opfordrede han mig til at følge sig ind paa hans Værelse for at røge en Cigar efter Middag. Jeg lagde da strax Mærke til nogle underlige Papirer, som laa paa Bordet. „De har været i Palæstina“, sagde han; „se engang paa disse Papirer“. Jeg tog flere af dem i Haanden og saa paa dem, men lagde dem snart fra mig igjen med den Bemærkning, at jeg kun forstod ganske lidet arabisk. „Det er Dødsdomme“, sagde han. Jeg blev forbauset og forfærdet, at jeg udbrød: „Dødsdomme! Men hvem er De da?“ „Kjender De mig ikke?“ svarede han; „jeg har været Generalguvernør i Sudan og indehar endnu i Navnet denne Stilling, men naar jeg nu har underskrevet disse Dødsdomme, er jeg færdig dermed“.

Gordon havde dengang netop fyldt sit sexogfirtiende Aar. Efter al Sandsynlighed havde han dengang for bestandig opgivet sin Stilling i Sudan og var fornemmelig optaget af at drage kjærlig Omsorg for sine Nevøer, sin Broders Sønner, som nylig havde mistet sin Fader. En af disse var den Gut, som nu var med ham.

I Resten af den Tid, han opholdt sig i Lausanne, saaes vi stadig, og vort Venskab blev snart saa intimt,

at jeg havde vanskeligt for at huske paa, at jeg først nylig havde gjort hans Bekjendtskab. Jeg har aldrig truffet paa nogen, der havde hans Evne til at vække Tillid, Kjærlighed og Ærbødighed hos dem, med hvem han tilfældigvis kom i Berørelse.

Vore Samtaler dreiede sig hovedsagelig om religiøse Materier, og det var umuligt ikke at blive slaaet af hans levende Opfatning af de kristelige Sandheder. Det var øiensynligt, at de beherskede hans hele Natur og for ham repræsenterede Tilværelsens høieste Virkelighed. Især udtalte han sig meget eftertrykkelig om sin Tro paa det inderlige Forhold, der bør finde Sted mellem Gud og Mennesket. Ligesom vi trænger til Gud, sagde han, saaledes trænger Gud ogsaa til os, og han skabte Menneskeslægten, paa det at han maatte have en Bolig i Legemet — i Hjertet og Samvittigheden. Al aandelig Indsigt, alt godt, stort og virkelig skjønt i Menneskelivet tilskrev han ligefrem denne „Iboelse", og ud fra dette mindede han altid sig selv om Nødvendigheden af at øve fuldkommen Selvfornegtelse, aldenstund Gud kun kan finde en velskikket Bolig i os i samme Grad, som vor Vilje bøier sig under hans guddommelige Vilje.

Gordon var en Mand af strenge Sæder; men man hørte ham aldrig tale i en kold eller haard Tone om Verdens tilladelige Glæder. Selv var han fuldstændig ligegyldig for disse. For ham syntes der ikke at existere andre Glæder end de, der havde sit Udspring fra det aandelige Liv, og han var fuld af Længsel efter den Tid, da han i en anden Tilværelse skulde faa nyde dem i deres hele Fylde. Han ytrede engang til mig, at han

ikke kunde mindes en Tid, da han ikke, ved Tanken paa disse Ting, havde længtes efter Døden.

Hans alvorlige Sindsretning hindrede ham dog ikke i at være en munter og behagelig Kammerat, og han havde megen humoristisk Sans. I Dameselskab var han mindst hjemme; der kunde da ligge en vis Tvang over hans Væsen, og han syntes ikke fuldtud at være „sig selv“. Derimod var han en stor Børneven og trivedes ypperlig blandt de smaa, som paa sin Side instinktmæssig følte, at de i ham havde en Ven, som forstod dem, og som de kunde elske og stole paa.“

— — — — — — — — — — — — — — —

Ikke længe efter den ovennævnte Udflugt til Schweiz blev det til almindelig Forbauselse bekjendt, at den nye Vicekonge i Indien havde anmodet Gordon om at blive sin Sekretær, og at Gordon havde svaret ja. Der var mange, som ikke vilde tro det, og da Nyheden blev telegraferet til Indien, vakte den en Sensation, som ikke var ublandet med Forskrækkelse. En Korrespondent skrev saaledes: „Oberst Gordons Ankomst vil være det samme som Afskaffelsen af alt Favorit- og Klike-Væsen i det officielle Samfund.“ Aviserne var mindre sangvinsk: „Et officielt Samfund uden Kliker og Favoritvæsen er noget for os utænkeligt“, siger en. „Om Oberst Gordon var Vicekonge, vilde han ikke ganske kunne oprykke disse dybtsiddende Sygdomme med Roden. Men hvis vor Korrespondent mener, at intet Favoritvæsen, ingen Nedrighed eller Charlatanisme vil begunstiges, men tvertimod strengt modarbeides af Oberst Gordon, og bekjæmpes, saavidt det staar i hans Magt, da er vi enige med ham. Der fin-

des ikke en Mand i Verden af en mildere, velvilligere Natur end Oberst Gordon; men vi ved ikke af nogen Mand, som vil være strengere overfor Hykleri og Charlataneri. Hans blotte Nærværelse i det indiske Selskabsliv vil maaske i Tiden bevirke en Slags Revolution."

Saa skede det da, at den Mand, som havde været en Sultan, pludselig blev forvandlet til Privatsekretær, skjønt der paa den Tid sagdes, at der var ikke en Post fra Konstantinopel østover, som han ikke vilde kunne udfylde. En ny Overraskelse var imidlertid ivente for Publikum. Neppe var han, i Følge med den nye Vicekonge, vel og vakkert ankommen til Indien, før der indløb Efterretning om, at han havde frasagt sig sin Post. Med aaben Ligefremhed angav Gordon selv de Grunde, der dikterede hans Handlemaade. Han skrev. „Menneskene bestemmer sig undertiden for Ting, som de siden angrer. Dette har nu været Tilfældet med mig. Jeg angrede at have modtaget den Post, Lord Rezion gjorde mig den Ære at tilbyde mig, næsten i samme Øieblik, og beklager høilig, at jeg ikke havde moralsk Mod nok til strax at tage min Indvilgelse tilbage. Den Venlighed og Hensynsfuldhed, med hvilken Lord Rezion har behandlet mig, kan jeg ikke nok berømme."

Ikke længe efter, at denne for mange noget gaadefulde Episode var afsluttet, studerede han paa at reise til Zanzibar for at bistaa Sultanen der i et Felttog mod Slavehandlerne, da han pludselig blev kaldet til Kina, idet hans gamle Kollega Li-Hung-Chang sendte ham en indtrængende Opfordring om at indfinde sig der. Siden den Tid, da disse to havde kjæmpet sammen mod Tai-

pingerne, havde Li vist sig som en stor Soldat og Administrator. Han havde indehavt de høieste Poster i Regjeringen. Hans Magt var voxet saa hurtigt, at han mere end en Gang var bleven mistænkt for at stræbe efter selve Drage-Thronen. Denne Mistanke havde sin Rod i hans urokkelige Tro paa den europæiske Civilisations Fortrin. Det var naturligt, at en saa mægtig Satrap havde en Rival. Dette var Tso, en militær Statsmand ligesom han selv. Der var just dengang Fare for Krig mellem Rusland og Kina. Tso stemte for Krig, Li for Fred. Det saa ud til, at Striden mellem de to Partier i Staten, som repræsenteredes af disse to Mænd, skulde tage en alvorlig Vending. Da indtraf den altid seierrige Hærs Anfører, hidkaldt af Li, paa Skuepladsen. Li modtog ham ved at falde ham om Halsen og kysse ham. For sytten Aar siden havde han skaffet Kina Fred; nu gjorde han det endnu engang. Han konfererede baade med Li og alle Rigets mægtigste Satraper, og at en fredelig Løsning kom istand skyldtes hovedsagelig Gordons Mægling.

Paa Opfordring af Li og flere opsatte han et fortrinligt Statspapir, sigtende til en ny Organisation af det kinesiske Militærvæsen. Dette blev øieblikkelig oversat og taget ind i Dagbladene, som næsten enstemmig raadede Regjeringen til uden Tøven at iværksætte de tilraadede Reformer. Men Li behøvede ingen Tilskyndelser. Gordons Vink blev bogstavelig fulgte. Kinas Armeer er indirekte hans Værk, og i kommende Krige vil den „altid seierrige“ Generals Aand fremdeles der gjøre sig gjældende.

Gordon vendte tilbage til London i 1881 og var Gjenstand for mere Opmærksomhed end nogensinde. Folk undredes meget paa, hvad han nu vilde tage fat paa. Først aflagde han et Besøg i Irland og satte sig grundig ind i Forholdene i dette Land. En Ven, hvem han meddelte sin Opfatning desangaaende, offentliggjorde hans Anskuelser. De var dristige, nye og gjennemgribende, men ikke af den Art, som Majoriteten vilde bifalde, og de blev gjorte til Gjenstand for adskillig ugunstig Kritik og en Smule Spot. Gordon brød sig ikke om nogen af Delene.

Kort efter modtog han Ansættelse som Oberst i Ingeniørbrigaden paa Mauritius. Hermed var mange af hans Beundrere tilfredse; thi skjønt det ikke var nogen fremragende Stilling, kunde han ialfald der tjene sit eget Land og vilde være til Autoriteternes Disposition, om noget andet skulde tilbyde sig.

Han blev paa Mauritius kun i ti Maaneder; det var ingen begivenhedsrig Tid, men fredelig og lykkelig. Han blev derefter udnævnt til Generalmajor og forlod Mauritius for at drage til Kapstaden. Her blev imidlertid hans Ophold af endnu kortere Varighed. Efter fem Maaneders forgjæves Bestræbelser for at ordne Forholdene til sin egen og Regjeringens Tilfredshed, opgav han sin Post og forlod det eneste Land, som havde vist sig ude af Stand til at vurdere de Talenter, han stillede til dets Tjeneste.

Gordon tog sig nu en længere Hviletid, som han tilbragte i det hellige Land, hvor han opholdt sig Størstedelen af Aaret 1883. Det var ham en sand Vederkvægelse at færdes blandt Omgivelser, der saa levende mindede ham om, hvad hans Sjæl elskede høiest. Med stor

Interesse og Grundighed studerede han Landets Topografi og forfattede desuden en liden Bog, kaldet „Betragtninger i Palæstina“, som udkom strax efter hans Død. I et af hans Breve fra den Tid finder vi imidlertid den Ytring: „Igrunden er det et egenkjærligt Liv, jeg fører her; undertiden ser jeg ikke et Menneske i ugevis.“

Dybden og Inderligheden af Gordons religiøse Følelser fremlyser med stor Styrke i følgende Afsnit, som forekommer i hans „Betragtninger“: „Denne Verden er som et uhyre Fængsel med haarde Fangevogtere. Vi sidder i vore ensomme Celler, længselsfuldt ventende paa Befrielse. Vi sidder ved Sorgens Flod og græder, naar vi ihukommer vort Hjem, hvorfra Døden som en smal Strøm skiller os. Vi hænger vore Harper paa Grenene, og de, som undertrykker os, siger: Syng os en af Hjemmets Sange! Men hvorledes kan vi synge Lammets Sang i et fremmed Land, i det Land, der for os er som en mørk og øde Ørken? O, at vi havde naaet det Hjem, hvor de ugudelige har ophørt at larme, og de trætte har fundet Hvile; hvor Arbeidets Møie er forbi, den gode Strid udkjæmpet og Livets Krone vunden, — hvor vore Øine skal se den Eneste, som kjendte og forstod vore Sorger og Prøvelser og hjalp os at bære dem alle, idet han trøstede og styrkede vore trætte Sjæle! Ingen ny Ven, men en gammel Ven! — Maa du taale Foragt og Spot her paa Jorden? Det maatte ogsaa han. — Bliver din Kjærlighed forsmaaet, og bryder ikke Verden sig om dig? Den brød sig heller ikke om ham. Det har behaget ham at indtage en lavere Plads end nogen af sine Disciple. Usigelig træt, sorgfuld og ensom var han paa Jorden.

Skal vi da knurre over vore Prøvelser, som kun varer et Øieblik? Vi nærmer os Hjemmet Dag for Dag. Hurtig passerer vi de aarlige Milepæle, og som vor Dag, saa skal vor Styrke være. Maaske inden vi har naaet den næste Milepæl, vil vi være der, hvor al Møie, Graad og Sorg er forbi, og vi til evig Tid skal faa hvile ud hos den kjærlige Ven, vi allerede kjender saa vel. Timeglassets Sand rinder, Dag og Nat, Nat og Dag. Ryst det ikke. Du har en Gjerning her, nemlig at lide, som han led".

I et af hans Breve finder vi følgende Udtalelser: „Forsøg ikke at vække Ærgjerrigheden hos mig — prøv meget mere at udrydde den. Herren kan bruge Fluer til sine Redskaber (2 Mos. 7, 21). Han trænger ikke til Mennesker; men noget af det vanskeligste for os er at komme til at tro paa vor egen Ubetydelighed. — — Foreningen med Gud i Kristus er vor eneste Styrke; derfor maa vort eget Jeg dø, og vi bør aldrig dvæle ved det Gavn, vi maaske kan gjøre. Thi det er kun han, som virker gjennem os. — — Jeg forsøger at holde min Sjæl saa at sige ved Foden af hans Throne. Vi kan vedligeholde en uafladelig telegrafisk Forbindelse med ham; derfra henter vi vor Kraft". — — — — „Jeg kommer ihu, at Herren ikke har lovet os idel Fred og Fremgang i dette Liv. Han har tvertimod forudsagt, at vi skal have Trængsel. Derfor tvivler jeg ikke paa hans Trofasthed, selv om ikke alt gaar godt efter Kjødet. Jeg ved, han handler med mig i lutter Kjærlighed og Naade."

I Palæstina var hans Tanker bl. a. optagne af Planer til en fremtidig Virksomhed blandt Londons fattige,

hvilket for ham vilde været en Gjentagelse i større Maalestok af den lykkelige Tid, han tilbragte i Gravesend. Men den Verden, han saa inderlig haabede vilde glemme ham, havde dog ikke gjort det. Medens han drømte om en Indremissionærs Liv i Londons usleste Kvarterer, var en Konge og hans Ministre beskjæftigede med at lægge Planer til et Foretagende, som de agtede at opfordre Gordon til at lede.

Kongen af Belgien havde allerede for tre Aar siden konfereret med Gordon angaaende Oprettelsen af en ordnet Regjering i et vist Territorium omkring Kongofloden. Ex-Generalguvernøren, som da kom lige fra Elendigheden i Sudan, laante et villigt Øre til en Sag, der i saa meget lignede den, han just modstræbende havde opgivet, og han gik ind paa, naar Tiden var moden dertil, at ofre sig for den. Da derfor Kongen af Belgien tre Aar senere mindede ham om hans Løfte og opfordrede ham til nu at indfri det, opgav han strax sine antikvariske Studier og sine filantropiske Planer og forlod med karakteristisk Hurtighed Jaffa med det første Skib, som gik — en skrøbelig Koffardifarer, som var nærved at lide Skibbrud underveis. Den belgiske Konge var lykkelig over at have sikret sig en saa dygtig og villig Udsending, og forsynede ham, saasnart han var kommen til Brüssel, øieblikkelig med de fuldstændigste Instruxer. Men da kom der pludselig et Kald fra hans Fædrelands Regjering, for hvilket han troede ikke at burde undslaa sig, og Kongen af Belgien saa sig høist modstræbende nødt til at renoncere paa hans Tjenester. —

Fjerde Afsnit.

Madhien. Khartums Beleiring. Gordons Død.

Da Gordon forlod Sudan, blev det straks forudsagt, at det Gode, han havde udrettet, inden kort Tid vilde forsvinde, og at det gamle Undertrykkelsessystem paany vilde blive indført. Gordon selv havde advaret Khediven og sagt, at hvis dette blev Tilfældet, vilde Ægypten snart komme til at befinde sig i en meget vanskelig Stilling. „Jeg lærte de Indfødte, at de har Ret til at være til", ytrede han ved en anden Leilighed, „jeg bibragte dem et lidet Begreb om, hvad Frihed og Retfærdighed vil sige, og vænnede dem til en bedre Regjeringsform, end de nogensinde før havde kjendt". Han troede derfor, at Sudaneserne ikke mere tamt vilde finde sig i at tyranniseres, og Begivenhederne viste noksom, at han havde Ret. Inden et Aar var omme, bad de høit og lydeligt om, at Gordon maatte komme tilbage, og i Løbet af nok et Aar var Landet Skuepladsen for Oprør og Slaveri.

Oprindelsen til de to mest omfattende politiske Demonstrationer, Verden har seet i Løbet af de sidste ti Aarhundreder, nemlig Oprøret i Kina og i Sudan, har mange Lighedspunkter. Saaledes ogsaa de to Anstifteres, den

himmelske Konges og Madhiens Historie. Begge var Drømmere og Enthusiaster; begge forkyndte Fred og Overflod i Fremtiden, hvilket var ensbetydende med Krig og Hungersnød i Nutiden. I Kina undertrykkedes Folket af Mandarinerne, i Sudan af de tyrkiske og ægyptiske Embedsmænd, hvilket antog den almindelige Form af Udsugelse. Derfor var den fattige Befolkning i disse to uhyre Lande rede til at gribe enhver Udsigt til Frihed, hvor fjern denne end maatte være, og til at fæste Lid til de mest uholdbare Løfter.

Mahomet Ahmet eller Madhien, som han senere almindelig er bleven kaldet, er født i Dongola omkring Aaret 1840. Han var først Baadbygger, men blev kjed af sit Haandværk og bestemte sig til at blive Fakir eller Præst. Da dette var lykkedes ham, aspirerede han til at blive Scheik eller Høvding, hvilket han ligeledes opnaaede. Nu var der kun ét tilbage, nemlig at blive Profet. Han trak sig tilbage til en Ø og opslog sin Bolig i en udtørret Cisterne. Her forblev han i sex Aar, og Rygtet om hans Hellighed udbredtes viden om i Landet. Nu optraadte han som Reformator for Muselmændene, idet han paastod at være udsendt af Erkeengelen Gabriel for at vise dem Veien til det Rige, Allah havde oprettet for alle sande troende. Ikke alene de lavere Klasser, men endog Regjeringens Embedsmænd og mange Officerer troede i Hemmelighed paa Madhiens himmelske Sendelse. Hans Tilhængeres Tal voxede stadig, han blev rig og tog mange Koner, som han valgte blandt Høvdingers Døtre. Imidlertid viste det sig snart, at hans religiøse Pretensioner kun havde været en Maske for politiske Planer,

og han stod inden kort Tid i Spidsen for en talrig Hær af indfødte Stammer, som gjorde Opstand mod den ægyptiske Regjering og nærmede sig Khartum.

Regjeringens første Skridt havde et uheldigt Udfald. En pensioneret engelsk Officer ved Navn Hicks, som havde tjent med Hæder i den indiske Armé, udnævntes til Overstbefalende over den Hær, som sendtes mod Oprørerne. Disse blev drevne tilbage med temmelig stort Tab i den første Kamp, som forefaldt; men senere lokkede Madhien den hele Hær, bestaaende af 11,000 Mand, ved Hjælp af en forrædersk Veiviser ind i et Baghold, hvor den efter tre Dages fortvivlede Modstand under brændende Hede og Tørst blev fuldstændig opreven. Paalidelige Detaljer om denne Tragedie savnes, men man antager, at Antallet af Overløbere til Madhiens Hær maa have været meget stort. Hicks selv fik efter Forlydende sit Dødssaar af en Lanse den tredie Dag efter at have affyret sin sidste Patron.

Denne Seier havde stor Betydning for Madhien. Den fremkaldte en Panik, som bragte den ene Provins efter den anden til uden videre at overgive sig. Hans Tilhængeres Tal ansloges nu til tre hundrede tusinde.

Efter megen Vaklen frem og tilbage fattede den ægyptiske og britiske Regjering omsider den Beslutning at rømme det ustyrlige Land, og Gordon blev, som den Mand, der kjendte Sudan bedre end nogen levende Europæer, opfordret til at begive sig derhen for at ordne Forholdene. Han forstod bedre end nogen anden, hvilket vanskeligt Hverv han havde paataget sig, men betænkte sig ikke. Hans Afreise fandt Sted saa hurtig, at en stor Del af hans Bagage maatte sendes efter ham. Oberst

Stewart, hvis Livs Drøm det altid havde været at tjene under Gordon, og som denne nu havde valgt til sin Adjutant, ledsagede ham. De fulgtes til Stationen af Hertugen af Cambridge og Lord Wolseley. I forbigaaende kan vi nævne, at denne sidste, der havde tjent sammen med Gordon paa Krim, ved en vis Leilighed ytrede, at Gordon var den ene af de eneste to Helte, han havde kjendt personlig i sit Liv, medens den anden var General Lee, Overanfører for Sydstaternes Armé under den sidste amerikanske Borgerkrig. — Samme Eftermiddag affendte Gordon følgende Telegram til en Ven: „Jeg afreiser til Sudan iaften. Imorges kom jeg fra Brüssel. Dersom Han gaar med mig, maa alt blive vel.“ For dem, som læste Gordons Karakter ret, vil hele hans Livs Historie være indbefattet i disse enkle Ord.

Da Gordon kom til Kairo, udnævnte Khediven ham atter til Generalguvernør over Sudan med Instruxer til ikke blot at „fjerne de ægyptiske Tropper, men ogsaa at tage de fornødne Skridt til at oprette en ordnet Regjering i Sudans forskjellige Provinser, til Ordenens Opretholdelse og til Forebyggelse af Ulykke og Oprør“. Blandt alle Samfundets Klasser blev Gemytterne beroligede ved hans Komme. Mindet om det store Værk, han havde udført, gjenoplivedes. Mangen en Araber, som havde tjent under ham, fortalte med tilbageholdt Aandedræt Træk fra Gordon Paschas Styrelse. „Madhiens Horder vil nu smelte som Dug for Solen“, mente de.

Gordon telegraferede til den skrækslagne Garnison i Khartum: „I er Mænd, ikke Kvinder. Vær ved godt Mod. Jeg kommer.“ Hans Reise til denne By, men

især det dristige Kamelridt gjennem Ørkenen fra Wody Halfa til Abu Hamed, var fuld af Farer. Hele den civiliserede Verden ledsagede ham saa at sige i Fantasien paa denne Færd. Den var ligesom et Glimt af Poesi i det nittende Aarhundredes Prosa. Just som han tiltraadte sit Ridt, skrev han paa et Brevkort til en Ven: „Jeg har nu naaet Ørkenens Rand og befinder mig fuldkommen vel. Jeg har Hærskarer med mig formedelst eders kjærlige Bønner. Godt Haab har jeg; thi Menneskenes Hjerter er i hans Haand."

Den ovennævnte Ørken var mellem 30—40 Mile lang. Han havde aldrig foretaget et mere vovsomt Ridt; men da han først sad paa sin Kamels Ryg ilede han afsted med den gamle enestaaende Hurtighed: — gjennem de triste Bjergpas ved At Moor, forbi sandstrøede Klipper, glitrende i Solskinnet, forbi døde Legemer af Mennesker og Dyr, som laa tørre og solbrændte paa Veien, — indtil han i Løbet af utrolig kort Tid naaede Abu Hamed.

Derfra skriver han: „Takket være eders Bønner ankom vi i god Behold hertil igaar. Kulden var slem om Natten i Ørkenen, og Heden om Dagen. Det er en fæl Ørken, den værste i Sudan. — Det lader til at skulle blive vanskeligere, end jeg havde tænkt, at faa det ægyptiske Element ud af Sudan. Dog er jeg glad over at være kommen hid, thi jeg tror, Gud vil velsigne min Sendelse, baaren, som den er, af saa manges Bønner. Maatte alt ske til Hans Ære, Folkets Vel og min Ydmygelse."

Fra Abu Hamed tog han med Dampskib til Berber, udenfor hvis hvide Huse, Jordhytter og vakre Haver han ankom den 11. Februar.

Her modtoges han med Begeistring, og Byen illumineredes, saalænge han var der. Han bestræbte sig først og fremst for at give Folket Indtryk af, at hans Komme iblandt dem skulde gjøre en Ende paa Undertrykkelse og Tyranni. Han lod dem vide, at Sudan snart skulde blive deres eget Land, som de selv skulde styre, at deres gamle Privilegier vilde blive fornyede, og at det skulde være hans Opgave at vise dem Veien til Fred og Velstand. Til den Ende tog han diverse Forholdsregler, som lovede godt, og kunde, da han tre Dage efter forlod Byen, telegrafere hjem til Ministeriet, at Situationen i Berber var tilfredsstillende.

Veien fra Berber til Khartum ansaaes imidlertid af nogle for endnu farligere end den gjennem Ørkenen, og Artikler i de engelske Aviser ymtede om forræderiske Stammer, som, skjulte i det lange Græs paa Flodens Bred, vilde ligge paa Lur for at slynge sine Spyd mod den berømte reisende. Men hvor forskjellig var ikke Virkeligheden mod dette Billede! Folket flokkede sig sammen ved Flodkanten for at hilse ham som sin Befrier; han gik ind iblandt dem og konfererede med deres Høvdinger; til nogle uddelte han Gaver, andre, som han mente at kunne føre sig til Nytte, tog han med sig paa Veien. Ved Shendy — Knudepunktet for de store Karavanveie mel- Darfour, Sennaar og Suakim — var Begeistringen storartet. I den Stund maa han vel have mindedes Ismail Pascha, Mehemet Ali's Søn, som paa dette selvsamme Sted fik en Modtagelse, der aldrig er bleven glemt. Han var kommen fra Kairo, ikke for at hjælpe de Indfødte, men for at kræve en vis Skat af deres Høvding, Tigeren

af Shendy. Idet Ismail befalede denne at skaffe Foder til sine Kameler, gav han ham et Slag i Hovedet med sin Pibe, hvilket er den største Fornærmelse den ene Ægypter kan tilføie den anden. Tigeren tog imod Slaget med en Række dybe Bøininger, og inden Aften var Ismail og hans Mænd blevne forsynede med store Bundter af tørret Græs, som paa Høvdingens Ordre blev opstillede i en Kreds i Leiren. Men inden Morgenen gryede, vaagnede de ved at finde sig omringede af Flammer og Røgskyer, og foran dem stod Tigeren og hans Folk, som med fældede Lanser bød dem vælge mellem to Dødsmaader.

Den 18. Februar drog Gordon ind i sin Hovedstad. I Byens Blomstringstid ansloges dens Folkemængde til 40,000, men under Beleiringen antages den at have gaaet ned til 10,000. Befolkningen har altid været temmelig blandet, bestaaende af Tyrker, Jøder, Grækere, Ægyptere, Nubiere, Abyssiniere, Negere og endel Italienere. Oberst Stewart giver følgende Skildring af Khartum: „Naar man nærmer sig Byen fra Floden, viser den sig som en Masse smudsige, graa Huse, af hvilke en enkelt Minaret rager op, og foran den har man en nøgen Sandslette uden Træer eller Buske. Man kommer ind i Byen ad en lang, snever Gade, som strækker sig fra vest til øst og ender med Torvet. Denne Gade er overordentlig smudsig og har paa begge Sider Lerhytter, hvis eneste Aabninger ud til Gaden er Dørene. Den øvrige Del af Byen er ganske uregelmæssig bebygget; Husene er af enhver Størrelse og Façon og Gaderne rene Labyrinther. Her og der findes aabne Pladse, store nok til Haver, ja endog

til Kornagre. Der er ogsaa talrige Sænkninger i Jordbunden, hvori Vandet i Regntiden samler sig og stagnerer, hvilket gjør Byen til et meget usundt Opholdssted. Den ovenfor nævnte Gade er den bedste i Khartum. I den ligger Guvernørens Bolig foruden mange rummelige Huse, tilhørende Tyrker, Kopter og Arabere. Alle de øvrige Huse er af det usleste Slags, bestaaende af tørret Ler, sammenkittet med Gjødsel og Dynd. Paa Torvet ligger Mosken samt Bazaren, Kaffehuse, Brændevinssjapper o. s. v. Foruden de føromtalte Bygninger findes der et koptisk og et romersk-katholsk Kapel, en katholsk Skole, et Sygehus, et Fængsel og Barakker."

Ved Gordons Ankomst til Staden trængte Folket sig i tusindvis om ham, idet de kyssede hans Hænder og kaldte ham „Sudans Sultan". Han sammenkaldte Embedsmændene og holdt derpaa formel Audiens, hvortil han indbød fattige og rige uden Forskjel. Derefter lod han offentlig alle Pineredskaber brænde. Han besøgte Hospitalét og Arsenalet og skred saa hen til Fængslet, hvis Døre han aabnede paa vid Væg. To hundrede Mænd, Kvinder og Børn laa omkring i Lænker; nogle var uskyldige, andre skyldige; men de fleste af disse sidste havde været i Fængsel i meget længere Tid, end Loven krævede. En hurtig og dog omhyggelig Undersøgelse efterfulgtes af en Ordre til at løse alle Lænker og sætte de elendige Skabninger i Frihed. I flere Tilfælde kunde Fangevogteren ikke sige, hvorfor de var i Fængsel. En Kvinde havde ligget der i femten Aar for en Forbrydelse, hun havde begaaet som Barn. Mange var kun Krigsfanger, og mange havde været indespærrede i Maaneder paa en

blot og bar Anklage uden at have været stillede for nogensomhelst Ret.

Ex-Viceguvernøren af Khartum, Hussein Pascha Cheri, som var afreist til Kairo Dagen før Gordons Ankomst, var ansvarlig for disse Uretfærdigheder og for utallige Grusomheder desforuden. Han havde nylig ladet en indflydelsesrig Borgers Broder piske tildøde og givet en gammel Scheik Stokkeprygl, indtil Senerne paa hans Fødder blottedes. Denne stakkels Mand blev ført frem for Gordon, og strax efter afsendte denne et Telegram til Kairo, hvori han befalede, at 50 Pund skulde fradrages Husseins Gage og gives til den Mand, han saa skammelig havde lemlæstet. Ved Nattens Frembrud gav han Ordre til at antænde et Glædesbaal af Fængslet, og inden en Time stod det i Luer. Indtil langt paa Nat dansede Mænd, Kvinder og Børn rundt Flammerne under Latter og Klappen i Hænderne.

Den næste Dag lod han anbringe Kasser, hvori Folket kunde lægge sine Klager og Ansøgninger, samt opslog en Bekjendtgjørelse paa alle Mure om Sudans Uafhængighed. Her som i Berber lod han tillige bekjendtgjøre, at alle Skatter indtil videre skulde nedsættes til det halve og alle udestaaende Fordringer stryges. Med disse og lignende Forholdsregler tilsigtede han at stemme Folket for sig og gjøre dem villige til at være medvirkende i hans Bestræbelser for at indføre en fredelig Tilstand i Landet for at kunne foretage Rømningen med den mindst mulige Risiko og tillige opdrage dem til siden at ordne sin egen Regjering paa en retmæssig Grundvold.

Inden nogle Dage blev der givet Ordre til, at alle

Sudanesere skulde forblive i Khartum og de hvide Tropper sendes nedad Floden i Afdelinger med sine Familier og de Europæere, som ønskede at forlade Byen. En Neger, som havde tjent under den franske Marskalk Bazaine og faaet Æreslegionen for sine Bedrifter under det mexikanske Felttog, udnævntes til Kommandant over Tropperne i Khartum, hvilken Udnævnelse modtoges med udelt Bifald.

Forsaavidt var alt vel. Men Gordon indsaa, at skjønt det vilde gaa godt, saalænge han var tilstede, vilde der snart blive Anarki, naar han var reist, saafremt ikke en kraftig Styrer blev sat til at føre Regjeringen i hans Sted. Han saa, at medmindre der optraadte en Mand, som Folket kjendte og vilde slutte sig til, tvang han dem kun til at gaa over til Madhien, idet han gav dem deres Land tilbage, og i det Øieblik, Khartum faldt i Madhiens Hænder, vilde denne kunne blive farlig for det egentlige Ægypten. Gordons Forslag var, at man skulde sætte Sebehr, den sorte Pascha, til at styre Khartum, og det kan vel hænde, at en taalelig Ordning da vilde være bleven mulig. Hvilke end Sebehrs Forbrydelser som Slavehandler havde været, var han ialfald en dygtig og energisk Mand, og Gordon vidste ikke af nogen anden i Sudan, som vilde kunne vinde Tilslutning af dem, som enten frygtede eller hadede Madhien. Den britiske Regjering negtede imidlertid paa det bestemteste at sanktionere Sebehrs Udnævnelse. Gordon bad da om en Forstærkning af Tropper fra Kairo og var saa sikker paa, at han vilde faa denne Hjælp, at han „udsendte Folk paa Veien til Berber for at undersøge, om den engelske

Styrke nærmede sig". Han skulde imidlertid atter skuffes. Regjeringen betænkte sig længe, men bestemte sig omsider til at afslaa hans Begjæring, idet man mente, at det i den hede Aarstid vilde være omtrent ugjørligt at forsende Tropper den Vei.

Imidlertid fik Gordon andet at tænke paa, idet Madhien pludselig tog Offensiven og begyndte en Beleiring af Khartum, som varede i 320 Dage. Det forberedende Skridt hertil dannede Indtagelsen af en Landsby i nord for Byen med en Garnison paa 800 Mand. Gordon gjorde et Forsøg paa at fordrive dem fra denne Stilling ved et Udfald, som havde de uheldigste Følger, grundet paa to sorte Generalers forræderiske Holdning, hvilket bevirkede den vildeste Flugt og Uorden blandt Soldaterne. Det hele var en skammelig Affære, og Gordon saa sig nødt til at stille de to Generaler for en Krigsret og lade dem skyde.

Paa denne Tid blev Paladset, Gordons Bolig i Byen, hver Dag beskudt med Bomber eller Kugler; mange faldt omkring ham, nogle ved hans Fødder; men han selv forblev uskadt.

Han var nu ivrig optaget af at sætte Byen i den bedst mulige Forsvarsstand. Han havde til sin Raadighed adskillige Dampskibe, som han med stor Sindrighed gjorde kugletætte og anbragte tillige Taarn paa dem, hvorfra en stærk Ild kunde vedligeholdes. Dermed var han ikke alene beskyttet mod nord og vest, men kunde ogsaa gjøre Udfald for at fouragere for sin Garnison. Mod syd forsvaredes Byen af Jordvolde og Grave, og rundt Muren anbragte han tre Rækker Landtorpedoer eller Miner, som

sprang, naar man traadte paa dem, og anrettede megen Skade blandt Fienden.

Gordon var nu fuldstændig afskaaret fra Udenverdenen og nødt til kun at stole paa sine egne Ressourcer. I April havde han telegraferet hjem, at han havde Levnetsmidler for fem Maaneder, og at han med 2—3000 tyrkiske Tropper snart vilde kunne gjøre det af med Oprørerne. Ulykken var, at ikke en eneste Soldat var bleven sendt ham, og at der blandt hans egne Tropper ikke fandtes hundrede tapre og dygtige Mænd. Han selv, Oberst Stewart og »Times'« Korrespondent, Mr. Power, var de eneste Englændere i Byen. Shendy var imidlertid falden i Madhiens Hænder, og ved Midsommertid faldt Berber.

Fra Mai til Slutningen af September savnede man enhver paalidelig Underretning om Gordon. Der gik adskillige modsigende Rygter, hvoraf det forlød, at Gordon og Stewart var dræbte eller tagne tilfange, og at Khartum nu var Madhiens Hovedkvarter. Europa vedblev alligevel at nære Haab og med ængstelig Spænding at afvente Udgangen paa den engelske Regjerings Politik. Man fornam en Smule Lettelse, da det blev bekjendt, at en Expedition omsider var bestemt til at afgaa fra England til Gordons Undsætning, skjønt man vistnok i Almindelighed nærede Frygt for, at den vilde komme forsent. En hungrende Garnison, omringet af fanatiske og vilde Horder: — dette var det Billede, der med Magt fremstillede sig for Verden, og Hovedfigurerne i dette var to heltemodige Englændere, indviede til Døden af det Land, de havde gjort sit bedste for at tjene.

Den 29. September vil længe blive mindet i England; thi paa den Dag stod i »Times« at læse en lang Meddelelse fra Power i Khartum. Den var skrevet i Form af en Dagbog og indeholdt Beretninger om de hyppige Træfninger, som med vexlende Held havde fundet Sted i Løbet af Mai, Juni og Juli. Den sidste Optegnelse er dateret 31. Juli, og i denne hedder det:

„Beleiringen har nu varet i fulde fem Maaneder. Siden den 17. Marts er ingen Dag gaaet hen uden Løsning af Skud; men vort Tab har dog idetheletaget ikke været betydeligt. Vi har havt mange saarede, men i Regelen ikke alvorlig. Gordon har den hele Tid ladet uddele Korn og Kjæx blandt de fattige, og hidtil har der ikke hersket nogen virkelig Nød. Al Mad er dog meget dyr. De Klasser, som ikke kan tage imod Almisse, lider mest.

Vore Levnetsmidler vil til Nød kunne holde ud i to Maaneder til; men naar de er fortærede, maa Byen falde, og der er ingen Mulighed for at kunne slaa sig igjennem Araberne med de Soldater, vi har, og den store Skare af Kvinder, Børn o. s. v. Vi har ikke Dampere nok til at rumme alle, og det er kun fra disse, vi kan byde Oprørerne Stangen.

Størsteparten af vore Tropper er saa jammerlige, at en eneste arabisk Rytter er nok til at drive 200 af dem paa Flugten. En Dag angreb otte Mand bevæbnede med Spyd 200 af vore, som var bevæbnede med Remington-Geværer. Hele Hoben flygtede øieblikkelig. Med saadanne Tropper kan vi intet udrette. Negrene er de eneste, vi kan stole paa.

Iforgaars sendte Gordon en Flotille paa fem pansrede Dampere og fire Baade med Taarne op til Gareff ved den blaa Nil. Jeg fulgte med dem. Paa Veien slap vi lykkelig forbi 13 Forter, men ved Gareff forefandt vi to, som var store og stærke. I 8 Timer beskjød vi dem og ødelagde deres to Kanoner med Krupps Tyvepundere. Arabernes Ild var forfærdelig; men takket være alle vore Skibes kugletætte Beklædning var vort Tab kun 3 døde og 12 saarede. Henimod Aften tvang vi Oprørerne, som var meget mandstærke, til at forlade Forterne.

General Gordon befinder sig fuldkommen vel, og Oberst Stewart er kommen sig af sit lette Saar. Hvad mig selv angaar, da er jeg frisk og veltilmode." — —

Dette Telegram naaede England to Maaneder mindre end en Dag, efterat det var afsendt, og Power havde sagt, at Byen kun havde Provision for to Maaneder til. Dette gav Anledning til ny Bekymring. Imidlertid viste det sig senere, at det var lykkedes Gordon ved sine Streiftog pr. Dampere langs den sydlige Nilbred atter at fylde sine Forraadskammere.

Alle de følgende Depescher fra Gordon, som indløb med uregelmæssige Mellemrum, var skrevne paa Postruin, sammenfoldet i Form af et Postmærke og enten stukket ind i den Vingefjær, som hans indfødte Bud bar i Haaret, eller syet ind i det Bælte, de bar om Livet. I August og September synes han at have været mest virksom. I September affendte han Stewart og Power til Berber med 2000 Mand for at gjenerobre denne By og aabne Kommunikationen med Dongola. Hans Hensigt med dette Skridt var forøvrigt en dobbelt, nemlig at give

sine to Venner en Mulighed til Frelse og Frihed paa den ene Side og desuden at indhente Underretninger, som kunde bevæge Regjeringen til at sætte sig i Virksomhed. Hans Betænksomhed var imidlertid til ingen Nytte, og hans Høimod lønnedes kun med Sorg.

Stewart, ledsaget af Power, afmarscherede den 10. Septbr., og efter at have fordrevet Oprørerne fra Berber vendte Hovedstyrken tilbage til Khartum, medens Stewart og Power med 40 Ledsagere dampede nedad Floden i Retning af Dongola.

Det varede længe, inden man i England fik fuld Vished om denne lille Skares sørgelige Skjæbne. I Begyndelsen af Oktbr. hørte man, at Dampskibet var stødt paa Grund, og ved Maanedens Slutning blev det hævet over al Tvivl, at baade Stewart og Power var omkomne. Først fire Maaneder efter fik man imidlertid fuld Underretning om Katastrofen. Da undslap nemlig Fyrbøderen paa Stewarts Damper, som var bleven tagen tilfange. Han fortalte, at da Skibet stødte og ikke kunde blive gjort flot igjen, sendte man først en af Baadene med forskjellige Nødvendighedsartikler i fire Vendinger hen til en liden Ø i Nærheden. De indfødte kom derpaa ned til Flodbredden i store Skarer, idet de raabte: „Giv os Fred og Korn!" Stewarts Folk svarede „Fred". Høvdingen selv traadte nu frem og opfordrede Oberst Stewart til at gaa iland uden Frygt, men tilføiede, at Soldaterne maatte være ubevæbnede; ellers vilde hans Folk blive bange for dem. Efter at have raadført sig med de andre fulgte Stewart Opfordringen og gik med tre Ledsagere ind i et Hus for at underhandle med Høvdingen om Kjøb

af Kameler til at befordre dem til Dongola. Medens disse var inde i Huset, begyndte de øvrige at gaa iland. Pludselig saa disse Høvdingen komme ud af Huset og gjøre Tegn til sine Folk, som alle var samlede i Nærheden. Disse delte sig øieblikkelig i to Partier, af hvilket det ene gik ind i Huset, medens det andet styrtede ned mod Flodbredden under vilde Raab og svingende sine Spyd. Fyrbøderen var blandt dem, som netop havde landet, da dette skede, og baade han og de andre kastede sig øieblikkelig i Floden. De indfødte dræbte mange af Svømmerne, mange andre druknede, og Resten blev spiddede, idet de nærmede sig Bredden. Fyrbøderen svømmede hen til Øen, hvor han laa skjult, indtil Mørket faldt paa, men blev da tagen tilfange. Han hørte, at Oberst Stewart og Power var blevne dræbte øieblikkelig og deres Lig kastede i Floden. De Penge, som fandtes ombord og i Ofrenes Lommer, blev delte mellem Morderne. —

Saa var da Gordon nu den eneste Englænder i Sudans beleirede Hovedstad. Hans Folk elskede og troede endnu paa ham, skjønt, som han selv ytrede med Hentydning til den længe forhalede Hjælp, „vi maa staa næsten som Løgnere overfor Khartums Indbyggere“. Ingen kan undres over, at Regjeringens ligegyldige Holdning havde fyldt ham med Harme. „Medens I derhjemme spiser, drikker og hviler i eders gode Senge“, skriver han, „vaager vi her Nat og Dag under vor Kamp med denne falske Profet.“

De gamle Mænd og Kvinder, som havde Slægtninge i de nærliggende Landsbyer, forlod Khartum. Gordon lod nedrive de ubeboede Kvarterer og omgav Resten med

en Mur. Midt i Byen byggede han sig et Observationstaarn, fra hvis Top han kunde udspeide hele Omegnen. Om Dagen gik han sine Runder, undersøgte Forsvarsværkerne, hævdede Retten og opmuntrede sine Folk. Kun de tidlige Morgentimer anvendte han til Søvn; thi om Natten steg han op i sit Taarn og holdt der, alene med sin Pligt og sin Gud, Vagt over sine Volde og bad om den Hjælp, som aldrig kom. Hvem kan fortælle om hans Tanker og indre Kampe under disse ensomme Nattevagter?

Forræderi var den hele Tid, hvad han mest frygtede for. Han kunde ikke stole paa alle sine Tropper, og blot paa en af sine Paschaer, Mehemet Ali. Med stor Glæde modtog han Efterretningen om, at den britiske Undsætningsstyrke var i Anmarsch. Han illuminerede Byen i den Anledning og affyrede Salut samt fordoblede sine Anstrængelser for at fylde sine Forraadskammere med Korn.

Stewarts Død var imidlertid neppe bleven bekræftet, inden de mest foruroligende Rygter kom i Omløb angaaende Khartums Skjebne. De strev sig fra franske Kilder og havde en utrolig Klang; men den offentlige Bekymring for Gordon var saa stor, at mange vise Hoveder lod sig dupere af dem. De bedste Dagblade opvartede med en Historie om, at Khediven havde telegraferet til Dronningen, at Gordon var bleven fangen af Madhien. En meget omstændelig Beretning om Khartums Fald indløb fra Kairo, og til syvende og sidst fortaltes det, at Gordon havde sprængt sig selv og store Skarer af sine Fiender i Luften! En Følge af disse Rygter var

en rørende Tribut fra hans gamle Venner Kineserne. Da en Beretning om hans Død naaede Canton, foranstaltede Vicekongen en offentlig Sørgedemonstration og affyrede Salver som over hans Grav, medens Eskadren ude i Floden flagede paa halv Stang og affyrede Minutskud.

Efter dette kom der en mere forhaabningsfuld Tid. Den 14. Novbr. modtog Overanføreren for den engelske Styrke, Lord Wolseley, som da var i Dongola, et langt Brev fra Gordon. Dets Indhold blev ikke offentliggjort; men Publikum underrettedes om, at alt var vel i Khartum, og at Helten haabede at kunne holde ud til Expeditionens Komme. Han havde da hørt om Oberst Stewarts Død, over hvilken han udtalte dyb Sorg. Mudiren af Dongola berettede, at Gordon var anseet for at være meget mægtig og nød fuld Tillid af hver Mand i Staden. Kort efter kom et andet Bud, som fortalte, at Gordon fabrikerede sit eget Krudt og opererede med tolv Dampere.

Den engelske Styrke nærmede sig imidlertid Khartum under adskillig Modstand. General Herbert Stewart, som anførte en Afdeling paa vel 1000 Mand, vandt en Seier over henved 10,000 Arabere paa Veien til Metemmeh. I det næste Sammenstød, som forefaldt, var Fienden 18,000 Mand stærk. Generalen selv blev dødelig saaret; men Englænderne beholdt Valpladsen efter en haardnakket Kamp. General Sir Charles Wilson, som anførte den anden Afdeling, havde imidlertid efter en forceret Marsch naaet Nilen, hvor han mødtes af Gordons Dampere og af et Bud, som bragte den lakoniske, skriftlige Underretning: „Alt vel i Khartum. Kan holde

ud i Aarevis." Men dette var skrevet for det Tilfælde, at Budet skulde falde i Fiendens Hænder; thi Manden havde private Instruxer til at sige: „Vore Tropper mangler tilstrækkelig Føde. Af Korn og Kjød har vi kun lidet tilbage. Alle Levnetsmidler er meget dyre. Vi ønsker, I maa komme snart." — Det var tydeligt, at han i den sidste Tid havde havt Anelser om en kommende Ulykke. Til en Ven i Kairo skrev han: „Alt er forbi. Jeg venter en Katastrofe om en ti Dages Tid. Mit Farvel til alle."

Dette vidste imidlertid det store Publikum intet om, og man var overalt fuld af Haab, idet Maalet syntes at være saagodtsom naaet. Som en Lynstraale fra en klar Himmel kom derfor den 5. Febr. Efterretningen om, at Khartum var i Madhiens Hænder og Gordon fangen eller død. Idet Sir Charles Wilson nærmede sig Byen paa Gordons Skibe med Soldater, Levnetsmidler og Ammunition, modtoges han af en voldsom Ild og saa sig ude af Stand til at lande. To Dage iforveien var Beleirerne ved Forræderi blevne indladte i Staden. Om Gordons Skjebne havde man først ingen Vished, og Publikum nægtede at tro paa hans Død, især da der herskede megen Uoverensstemmelse mellem de mange forskjellige Beretninger. Et var dog klart, nemlig at Khartum var falden, og det ved Forræderi af Faragh Pascha, Kommandant over de sudanesiske Tropper. Gordon havde altid næret Mistillid til denne Skurk, skjønt han havde sat ham paa en betroet Post. Han var allerede ved en foregaaende Anledning bleven overbevist om Forræderi og dømt til Døden. Men Gordon, som altid havde feilet i

Retning af Mildhed, lod sig røre af hans Bønner og Troskabsløfter og tilgav ham.

Den 12. Febr. affendte en Korrespondent følgende Depesche, der kun altfor snart bekræftedes af Lord Wolseley selv:

General Gordons betroede Bud, George, en velbekjendt græsk Kjøbmand i Khartum, som i maanedsvis har besørget Breve til og fra de beleirede og opholdt sig ombord paa en af Damperne, siger, at saagodtsom alle de indfødtes Beretninger gaar ud paa, at Gordon, da han forstod, at han var forraadt, ilede henimod Krudtmagasinet, men fandt denne Bygning allerede i Fiendens Hænder, hvorpaa han vendte tilbage til Paladset og blev dræbt, idet han forsøgte at komme ind. Nogle siger, han blev skudt, andre, at han blev stukket ihjel. Madhiens Folk blev slupne ind i Byen Kl. 10 om Aftenen den 26. Januar. George tilføier, at Oprørerne myrdede alle de hvide, Mænd, Kvinder og Børn og kastede Ligene i Nilen; han selv saa mange af disse, medens han opholdt sig i Sir Charles Wilsons Hær.

General Gordon forudsaa klarlig sin Skjebne; thi i Løbet af Januar Maaned skrev han forskjellige Affkedsbreve, der lagdes i en Postvæske og sendtes ombord til George, som atter leverede dem til Sir Wilson. Blandt disse var der et til hans Søster og et til hans Broder, til Sir Wilson og Lord Wolseley. Der var ogsaa sex fuldstændige, maanedlige Dagbøger over Khartums Beleiring, indeholdende en sammenhængende Beretning om alle de Begivenheder, der havde fundet Sted, siden Stewart forlod ham. I sit Brev til Sir Wilson ytrer han, at

han vel endnu haabede, den engelske Styrke vilde komme tidsnok til at frelse ham og de andre, men at han frygtede det modsatte. Han vidste, at der var Forræderi igjære, men var magtesløs til at hindre det. Han selv kunde vel endnu slippe bort, hvis han vilde flygte; men hans faste Forsæt var at forblive paa sin Post til det sidste. Og saasom han ikke vilde lade sig tage tilfange, var der intet andet end Døden tilbage.

Saaledes endte en Løbebane saa ædel og romantisk, at den ikke har noget Sidestykke i den nyere Tid. Over Gordons Død sørgede England, som Landet sjelden har sørget over sine Helte. Hans brændende Kristentro, hans glimrende Daadskraft og ophøiede Uegennyttighed havde taget Nationens Hjerte fangen, og der behøvedes kun hans Døds kronende Hæder for at fremkalde et Udtryk af Kjærlighed og Ærbødighed, hvortil Englands Historie neppe kan opvise Magen.

Dog ikke alene i England blev hans Død følt som et personligt Tab. Fra det Øieblik, da han tiltraadte sit Ridt gjennem Ørkenen til Abu Hamed, havde han været den mest fremragende Skikkelse i den kristne Verden. Hans Heroisme var saa at sige bleven fælles Eiendom. Man følte, at han ikke tilhørte England alene, men den hele Menneskehed. Man erkjendte, at han i hele denne Tid havde kjæmpet ikke alene for Khartum og sine „stakkels Faar“ i Sudan, men som Civilisationens Ridder i dens evige Kamp mod Barbarismens Magter.

Han døde i en Alder af 52 Aar i sin fulde Legemskraft, paa Høidepunktet af Erfaring, Indflydelse og Magt, i Besiddelse af særegne Evner, som maaske ingen Mand

har eiet siden Napoleons Dage. Ved at holde Khartum med de elendige Midler, der stod til hans Raadighed, overfor den glimrende Fanatisme, der kostede den engelske Undsætningshær saa haarde Kampe, har han udført en Bedrift, som fylder en med Forbauselse, jo mere man tænker derover. Men der er ingen Tvivl om, at havde han levet, vilde man have faaet at se et Sidestykke dertil, om ikke endnu mere, i hans Arbeide for den indsigtsfulde Monark, paa hvis Opfordring han forlod Jerusalem. Det er en offentlig Hemmelighed, at det var den belgiske Konges Hensigt at gjøre ham til Konge over Kongo og give hans Geni frit Spillerum i Bestræbelsen for at lægge Civilisationens Grundvolde i de umaadelige Landstrækninger, som gjennemstrømmes af denne store, hemmelighedsfulde Flod. Og det er umuligt at beregne Værdien af den Tjeneste, han her vilde have kunnet yde Menneskeheden.

Gordons Død gav Anledning til høitidelige Sørge-Gudstjenester rundtomkring i Landet. I St. Pauls Kathedral i London talte Biskoppen af Newcastle. Han mindede om Gordons egne rørende Ord: „Jeg vilde gjerne give mit Liv for de stakkels Sudanesere. Hvorledes kan jeg andet end føle for dem? Hver Aften beder jeg Gud at lægge deres Syndebyrde paa mig og knuse mig istedetfor disse arme Faar“. Han var isandhed opfyldt af Hans Aand, som sagde: „Større Kjærlighed har ingen end denne, at han giver sit Liv for sine Venner.“ Og skal vi tro, at hans Gjerning har været forgjæves, skjønt det ikke blev ham givet at fuldbyrde selve det Værk, han havde sat sig til Maal? Visselig ikke; thi er ikke hans

hele Liv i denne pengegriske, egennyttige, skeptiske, vantro Tid et ligefrem uvurderligt Vidnesbyrd om Kristendommens praktiske Magt og uforlignelige Skjønhed, saaledes som den hos ham ytrede sig i virksom Kjærlighed til Gud og Næsten."

Som Afslutning paa nærværende korte biografiske Skildring af en af Englands største Sønner hidsætter vi følgende Uddrag af et Brev fra en Svensk, Dr. Odman fra Gefle, som blev offentliggjort i »Pall Mall Gazette« i Marts d. A.:

„Jeg har netop af Aviserne seet den sørgelige Efterretning om Gordons Død og kan for nærværende ikke tænke paa noget andet. Vor Tids største og ædleste Helt, Englands og hele Kristenhedens Stolthed, er falden ved en Forræders Haand! Det er oprørende for Tanken! — Jeg elskede og beundrede eders Gordon fremfor nogen anden Helt, jeg har læst eller hørt om, hvis man kan tale om at elske en, som man aldrig har seet. Men jeg kjender ham; thi jeg har studeret hans Biografi Blad for Blad. Den har paa mange Steder rørt mig til Taarer. Gud velsigne ham for alle hans ædle Handlinger! Jeg har læst om hans mange glimrende Bedrifter som Menneske og Kristen og, lad mig tilføie, som en ægte Englænder, paa Krim, i Kina, i Sudan. Jeg har ogsaa læst om hans mandige, ydmyge Tro paa Gud, om hans Selvfornegtelse, hans Kjærlighed til sine lidende Medskabninger, hans utrættelige Bestræbelser for at afhjælpe deres Nød. Og nu, ved hans Grav, om jeg saa maa udtrykke mig, takker jeg ham for det gode, han har gjort mig og tusinde andre i denne Materialismens, Atheismens,

Dynamitens Tidsalder, ved at styrke vor Tro paa Troens og Kjærlighedens Magt, vor Tro paa Guds Aand som den, der endnu virker Undere blandt Menneskene."

Efterskrift.

Det nyeste af de forskjellige Skrifter om Gordon, af hvilke ovenstaaende er et Uddrag, udkom i Marts d. A. Et Par Maaneder senere, nemlig den 22. Juni, stod imidlertid i de engelske Aviser at læse en Beretning om Khartums Fald og Gordons Død, som af mange antages at have størst Sandsynlighed for at være paalidelig. Meddeleren er en Græker, som var bleven tvungen til at tjene i Madhiens Hær, men efter mange Farer og Besværligheder fandt Veien til den engelske General i Dongola. Af den Beretning, han der afgav, hidsættes følgende:

„Oprørerne, som vidste, at Gordon boede i Paladset, pleiede at beskyde dette den ganske Dag. Gordon lod opstable Sandsække paa Taget, og derfra speidede han Dag og Nat efter de engelskes Ankomst. Jeg tror, han aldrig sov. — — Vi led meget af Hunger. Nogle af Europæerne spiste Græs og fældede Palmetræer for at suge Saften af Stammen. Ægypterne og de sorte spiste hvadsomhelst, de kunde faa fat paa — Kameler, Æsler (jeg

ved det hændte, at en Æselhale solgtes for 8 Dollars), Hunde, Katte og Rotter. — — — Bom! bom! bom! det var den Lyd, som hilsede os fra Daggry til Solnedgang. Vi var sorgfulde og nedslagne. Men om blot én af de engelske Tropper havde vist sig, vilde hele Befolkningen have faaet nyt Mod. De engelske vilde have kunnet frelse Khartum med Lethed, hvis de var komne to eller tre Dage tidligere.

Men istedet kom der en Dag, som adskilte Mand og Hustru, Broder og Søster, Forældre og Børn, og bragte Blodet til at flyde i strømmevis i Gaderne. Jeg og otte andre Grækere befandt os i Nærheden af Moskeen, da vi pludselig hørte en rædsom Larm, ligesom af raabende og hylende Mænd og jamrende Kvinder rundtomkring os. Nærmere og nærmere kom det, indtil vi saa Mænd med gyselige Saar i Ansigtet og ellers paa Legemet ile os forbi samt Kvinder med sønderrevne Klæder og opløst Haar, skrigende: „Jesus Kristus!" Indtil min Dødsdag vil jeg ikke glemme dette forfærdelige Optrin. „Vi er fortabte!" raabte vi. „Byen er tagen!" Men ingen kunde sige os, hvorledes det egentlig var gaaet til. Vi løb op paa Toppen af Moskeen og saa, at Myrderiet var i fuld Gang.

I spørger mig, hvor Gordon Pascha blev dræbt? I siger, alle fortæller, at han blev dræbt enten paa Paladsets Trappe, indeni Gaarden, eller udenfor, idet han vilde gaa til den østerrigske Konsuls Hus. De lyver alle tilhobe! I kan tro dem, om I vil, det er mig det samme. Jeg er en agtværdig græsk Kjøbmand, ingen Araber. I forlanger at vide Sandheden; nuvel, I vil

faa høre den af mig. Vistnok var ikke jeg Dienvidne til Gordons Død; men alle og enhver i Khartum ved, hvor den indtraf. En Araber styrtede ovenpaa og skjød ham med et Gevær, medens han sad og læste i sin Bibel. En anden Araber skar hans Hoved af og stak det paa et Spyd, hvorpaa han gik ud i Byen, idet han holdt det høit iveiret. Kopterne, som befandt sig nedenunder i Paladset, blev samtidig myrdede.

Araberne strømmede i skarevis ind i Staden, idet de dræbte alle, de stødte paa, uden Barmhjertighed. De mødte ingen Modstand. Jeg tror ikke, Ægypterne og de sorte affyrede saa meget som 100 Skud. Mange løb ind i Husene og lukkede sig inde; men Dørene sprængtes, og der blev hugget og stukket med Spyd og øvet alleslags Grusomheder overalt — i Gaderne, paa Torvet, i Bazarerne. Disse sidste frembød et gyseligt Syn bagefter. Jeg passerede gjennem dem. Brogede Silketøier, mangefarvede Draperier, klare hvide Tøier laa kastede omkring, besmurte og oversprøitede med Blod. Den vildeste Uorden herskede overalt. Et Sted laa de døde og døende saa tæt, at det var umuligt at komme forbi. Begge mine Hænder var bundne, og jeg faldt flere Gange paa Veien, som var glat af Blod. Myrderiet fortsattes indtil Kl. 8. Da sendte Mahomet Achmet (Madhien) Bud om, at Allah havde aabenbaret sig for ham og sagt, at nu maatte det stanse. Dette blev udraabt gjennem Gaderne, og de, som endnu var skjulte, opfordredes til at komme frem. Jeg saa Gordons Hoved paa et Spyd. Det blev bragt hen til Mahomet Achmet og lagt foran ham. Et grumt Smil gled henover hans Ansigt, og han stirrede længe paa sin

faldne Fiendes Træk. „Gud være lovet!" raabte han. „Kan dette virkelig være ham?" Hovedet blev derpaa ført bort, og Soldaterne rev Haaret og Skjægget af og spyttede i hans Ansigt. Hans Legeme huggedes op i smaa Stykker. Dette var hans Ende. — Jeg er træt af at fortælle en Historie, over hvilken der vilde kunne græde Blod."

